

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Andrea Matejová

**Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu odnětí možnosti
projednat věc před rozhodci**

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu odnětí možnosti projednat věc před rozhodci*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. března 2017

.....
Andrea Matejová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Janě Petrov Křiváčkové, Ph. D. za její odborné vedení, konzultace, cenné rady a věcné připomínky, které mi v průběhu zpracování práce poskytla.

Rovněž bych ráda poděkovala své rodině za trpělivost, péči a obrovskou podporu, které se mi od nich dostávalo po celou dobu mého studia.

Obsah

Obsah	4
Seznam použitých zkratek	5
Úvod	6
1 Řízení o zrušení rozhodčího nálezu	9
1.1 Právní povaha řízení	10
1.2 Návrh na zrušení rozhodčího nálezu	11
1.3 Rozhodnutí o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.....	12
2 Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu odnětí možnosti projednat věc před rozhodci	14
2.1 Spravedlivý rozhodčí proces?.....	15
2.1.1 Právo na spravedlivý rozhodčí proces	15
2.1.2 Rovnost stran, resp. rovnost zbraní	18
2.2 Konkrétní předpoklady možnosti věc před rozhodci projednat s ohledem na rovné postavení účastníků řízení	21
3 Překvapivost rozhodčího nálezu jako důvod pro jeho zrušení dle § 31 písm. e) ZRŘ a poučovací povinnost rozhodce jako prostředek k naplnění zásady předvídatelnosti rozhodování	28
3.1 Překvapivost rozhodčího nálezu.....	28
3.2 Poučovací povinnost dle § 118a OSŘ	28
3.2.1 Aplikace ustanovení § 118a OSŘ na rozhodčí řízení	29
3.2.2 Spory o aplikaci a rozsah poučovací povinnosti v rozhodčím řízení	30
3.2.3 Poučovací povinnost rozhodců ve světle judikatury českých soudů.....	35
4 Zahraniční exkurz: Srovnání s právní úpravou Slovenské republiky	40
4.1 Nemožnost věc před rozhodci projednat ve světle slovenského ZRK	40
4.2 Poučovací povinnost rozhodce z pohledu slovenského práva.....	43
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	50
Abstrakt	54
Klíčová slova	54
Abstract	55
Key Words	55

Seznam použitých zkratk

AK ČR	Agrární komora České republiky
ArbAct	Act No. 216/1994 Coll., Arbitration and Enforcement of Arbitral Awards, ve znění pozdějších předpisů
CSP	zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znení neskorších predpisov
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
HK ČR	Hospodářská komora ČR
ICC	International Chamber of Commerce (Mezinárodní obchodní komora)
LZPS	Listina základních práv a svobod, součást ústavního pořádku ČR, vyhlášena v čísle 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
ZRK	zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání, ve znení neskorších predpisov
ZRŘ	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Rozhodčí řízení upravené zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, představuje v České republice jednu z možností mimosoudního řešení majetkových sporů nestrannými a nezávislými rozhodci. Jde o alternativu k civilnímu soudnímu řízení, která se v posledních letech těší stále větší oblibě, a to zejména díky svým nepopíratelným výhodám, které oproti klasickému soudnímu řízení svým účastníkům poskytuje. Je jimi zejména jednoinstančnost řízení, rychlost, menší formálnost, neveřejnost, přiměřené náklady a dobrá vykonatelnost rozhodčích nálezů.¹

Tématem této diplomové práce je problematika zrušení rozhodčího nálezu pro odnětí možnosti věc řádně projednat před rozhodci s ohledem na všechny aspekty, které lze subsumovat pod tento zrušovací důvod zakotvený v ustanovení § 31 písm. e) ZRŘ, tedy s ohledem na jednotlivá práva a povinnosti, jejichž porušení může ve svém důsledku vést až ke zrušení rozhodčího nálezu, a které tak vytvářejí obsahovou náplň tohoto zrušovacího důvodu. Zvláštní pozornost je pak věnována institutu poučovací povinnosti ve smyslu § 118a OSŘ, který v současné době představuje jeden z nejdiskutovanějších problémů českého rozhodčího řízení².

Nedostatečná aplikace, resp. úplná „neaplikace“ institutu poučovací povinnosti ve smyslu § 118a OSŘ totiž v posledních letech často představuje důvod vedoucí ke zrušení rozhodčích nálezů dle § 31 písm. e) ZRŘ, tedy proto, že straně řízení nebyla poskytnuta možnost věc řádně před rozhodci projednat.³

Poučovací povinnost je v rozhodčím řízení využívána zejména jako prostředek k zamezení překvapivým rozhodčím nálezům⁴, nicméně obecné soudy se k rozsahu její aplikace stavějí až příliš přísně, když ruší rozhodčí nálezy z mnohdy pochybných důvodů pro údajná procesní pochybení, pokud není poučovací povinnost aplikována ve stejném rozsahu jako v řízení před civilním soudem.⁵ Tento přístup však rozhodčí řízení zatěžuje nadměrným

¹ ROZHODČÍ SOUD PŘI HK ČR A AK ČR. *O rozhodčím řízení*. [online]. soud.cz, 2017 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.soud.cz/o-rozhodcim-rizeni>>.

² HAVLÍČEK, Karel. Výzvy, které se neodmítají. *Soudce*, 2016, roč. 18, č. 9, s. 17.

³ LÉKO, Kristián. *Co trápí rozhodčí řízení*. [online]. cak.cz, 29. června 2015 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=14668>>.

⁴ ŘEZNÍČEK, David, ŽIDZIKOVÁ, Jana. *Nepředvídatelnost rozhodčího nálezu jako důvod jeho zrušení soudem* [online]. epravo.cz, 25. listopadu 2015 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nepredvidatelnost-rozhodciho-nalezu-jako-duvod-jeho-zruseni-soudem-99489.html>>.

⁵ LÉKO, Kristián. *Co trápí rozhodčí řízení*. [online]. cak.cz, 29. června 2015 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=14668>>.

formalismem, který jej stále více přibližuje klasickému soudnímu řízení, což není pro rozhodčí praxi žádoucí.⁶

Cílem této diplomové práce je zodpovězení výzkumné otázky, která zní: „Jakým způsobem a při uplatnění jakých zásad má být v rozhodčím řízení postupováno, aby nedošlo k založení důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu soudem pro odnětí možnosti projednat věc před rozhodci?“

Odpověď na výzkumnou otázku je nalézána mj. prostřednictvím ověřování následujících hypotéz:

I. Volba rozhodčího řízení jako alternativního způsobu řešení sporů neznamená vyloučení práva na spravedlivý proces.

II. Účastníkům rozhodčího řízení musí být garantována procesní práva srovnatelná s řízením před orgánem soudní moci za současného poskytnutí rovné možnosti jejich uplatnění.

III. K zajištění předvídatelného rozhodování má být v rozhodčím řízení využíváno institutu poučovací povinnosti ve smyslu § 118a OSŘ, avšak vždy za současného zvažování jeho účelnosti a rozsahu jeho aplikace.

Diplomová práce je systematicky členěna do šesti částí, které jsou tvořeny čtyřmi kapitolami, úvodem a závěrem.

První kapitola této práce nabízí stručné seznámení s problematikou zrušení rozhodčího nálezu, když v ní je v obecné rovině pojednáno o procesu zrušení rozhodčího nálezu, návrhu na zahájení předmětného řízení, právní povaze řízení a určitým specifickým, kterými se toto řízení vyznačuje.

Druhá kapitola se již v konkrétní rovině zabývá zrušovací důvodem uvedeným v § 31 písm. e) ZRŘ a jeho dílčím aspektům, jimiž může být tento důvod naplněn, a to v kontextu s ústavně zaručeným právem na spravedlivý proces. Zvláštní pozornost v rámci této kapitoly je věnována zásadě rovnosti stran, která představuje jedno ze základních práv každého účastníka rozhodčího řízení. Dovolím si tvrdit, že tato zásada je alfou a omegou pro správné vymezení obsahové stránky zrušovacího důvodu dle § 31 písm. e) ZRŘ, a proto v její souvislosti jsou rozebírána i jednotlivá procesní práva účastníků rozhodčího řízení, jejichž porušením může být založen důvod pro zrušení rozhodčího nálezu soudem.

⁶ JIRSA, Jaromír. *Poučení podle § 118a o. s. ř. v rozhodčím řízení* [online]. pravni prostor.cz, 21. prosince 2015 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.pravni-prostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/poucení-podle-118a-o-s-r-v-rozhodcim-řízení>>.

Ve třetí kapitole zaměřuji svou pozornost na předvídatelnost rozhodování v rámci rozhodčího řízení a překvapivé rozhodčí nálezy, které představují jeden ze specifických a v současné době velmi problematických aspektů zrušovacího důvodu dle § 31 písm. e) ZRŘ. Zejména se v této souvislosti zabývám otázkou aplikace poučovací povinnosti ve smyslu § 118a OSŘ jako jednoho ze způsobů předcházení překvapivým rozhodčím nálezům. Právě otázka aplikace poučovací povinnosti v řízení před rozhodci vytváří v posledních letech rozhodčí i soudní praxe značné potíže, neboť názorově rozděluje odborníky nejen z řad rozhodců a soudců, ale také z řad advokátů a právních teoretiků. Institut poučovací povinnosti je zde analyzován jednak z hlediska svého účelu a uplatnění v rozhodčí praxi v porovnání s civilním soudním řízením, je však také zkoumán z pohledu značně proměnlivé judikatury českých soudů.

Čtvrtá kapitola je věnována komparaci české a slovenské právní úpravy rozhodčího řízení v otázce zrušení rozhodčího nálezu pro nemožnost projednat věc před rozhodci i v otázce poučovací povinnosti rozhodců. Účelem porovnání těchto dvou právních úprav je dosažení hlubšího porozumění danému tématu a zejména pak vyšší objektivity při utváření vlastních názorů a závěrů.

Ke zpracování této diplomové práce byly využívány zejména monografické zdroje, příspěvky ve sborníku a komentářová literatura. V hojném množství jsou použity také odborné časopisy a internetové články, jakož i judikatura českých soudů, a to zejména v části zaměřené na poučovací povinnost rozhodců ve smyslu §118a OSŘ a srovnání jejího vývoje v soudní rozhodovací praxi.

K dosažení stanoveného cíle bylo použito několika výzkumných metod, jejichž volba a vhodná kombinace snad daly vzniknout práci odpovídající odborné úrovni. Základem je metoda deskriptivní, která je využívána v přiměřeném rozsahu v celé práci. Stěžejní část práce je následně průběžně doplňována jak o metodu analytickou, tak také o metodu komparativní. Komparace byla využita zejména za účelem porovnání institutu poučovací povinnosti v rámci rozdílných právních úprav (tj. OSŘ a ZRŘ), a to z hlediska možné způsobilosti k narušení zásady rovnosti stran a také za účelem zdůraznění názorové plurality k řešené problematice v řadách odborné veřejnosti a z hlediska vyvíjející se judikatorní praxe soudů. V rámci čtvrté kapitoly byla taktéž srovnávána česká právní úprava zrušení rozhodčího nálezu pro nemožnost projednat věc před rozhodci s právní úpravou Slovenské republiky.

Práce je zpracována ke dni 31. března 2017.

1 Řízení o zrušení rozhodčího nálezu

Rozhodčí řízení je specifickým druhem civilního procesu, který je nezávislý na řízení soudím. Přes jeho samostatnost a oddělenost od klasického civilního procesu by však zajisté nebylo žádoucí, aby veškeré postupy uskutečněné v rozhodčím řízení byly ponechány mimo jakoukoli kontrolu. Jestliže by totiž strany rozhodčího řízení neměly možnost při porušení jejich práv v rámci řízení domáhat se ochrany u soudu, došlo by tím k popření základního ústavně zaručeného práva na soudní ochranu zakotveného v čl. 36 odst. 1 LZPS ve spojení s čl. 6 EÚLP.⁷

ZRŘ proto upravuje dvě možnosti umožňující přezkum rozhodčího nálezu, čímž je poskytována ochrana účastníkům rozhodčího řízení. První z nich je upravena v § 27 ZRŘ, který umožňuje přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, avšak pouze za předpokladu, že se na tom strany písemně dohodnou v rozhodčí smlouvě, kterou mezi sebou uzavírají. Přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci podle § 27 ZRŘ lze považovat za jakousi formu opravného prostředku, který umožňuje přezkum jak po stránce procesní, tak i po stránce věcné.⁸

Druhou z možností obrany proti vydanému rozhodčímu nálezu je pak zrušení rozhodčího nálezu soudem, které je upraveno v § 31 - § 35 ZRŘ. Jedná se o projev tzv. kontrolní funkce soudu ve vztahu k rozhodci, který však není možné považovat za formu opravného prostředku proti rozhodčímu nálezu, neboť soud zde nepředstavuje další instanci vůči rozhodcům, ale plní specifickou funkci, kterou je zabezpečení realizace ústavně zaručeného práva na soudní ochranu.⁹

Zrušení rozhodčího nálezu soudem spočívá v pravomoci obecných soudů přezkoumat na návrh některé strany soulad vydaného rozhodčího nálezu se zákonem. Tento přezkum se však na rozdíl od přezkoumání rozhodčího nálezu podle § 27 ZRŘ zaměřuje pouze na to, zda byly splněny zákonné předpoklady a podmínky pro vedení řízení a rozhodnutí věci před rozhodci a zda byly respektovány základní principy tohoto řízení a nelze se tak u soudu domáhat přezkumu rozhodčího nálezu po stránce věcné, tj. správnosti samotného rozhodčího nálezu.¹⁰

Vzhledem k tomu, že zrušení rozhodčího nálezu soudem je institutem výjimečným, musí tak k němu být rovněž přistupováno. Je proto vždy nutné zvažovat vhodný

⁷ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. Řešení procesní situace po zrušení rozhodčího nálezu. *Právní rozhledy*, 2013, č. 8, s. 284.

⁸ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. 1. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2007, s. 127.

⁹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. Řešení procesní situace..., s. 284.

¹⁰ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*..., s. 129.

a proporcionální rozsah jeho využití a brát přitom zřetel na dva aspekty vystupující do popředí. Jednak jde o již zmíněnou nutnost podřídit rozhodčí řízení alespoň částečné kontrole ze strany soudů pro případ, že v postupu rozhodců dochází k nezákonnostem či svévoli, na druhou stranu však tento aspekt musí být vyvážen také nemožností rozšiřovat rozsah situací, v nichž se lze zrušení rozhodčího nálezu domáhat. Rozhodčí řízení je koncipováno jako jednoinstanční, přičemž rozšiřování zrušovacích důvodů uvedených v § 31 ZRŘ by mohlo z tohoto mimořádného nástroje ochrany učinit běžný odvolací prostředek. Tím by mohlo dojít k úplné změně smyslu a účelu rozhodčího řízení a k popření výhod, které svým uživatelům poskytuje, což by bylo jevem naprosto nežádoucím.¹¹

1.1 Právní povaha řízení

V případě přezkumu rozhodčího nálezu soudem se jedná o klasické soudní řízení v prvním stupni, přičemž jde o řízení sporné¹² a pokud ZRŘ nestanoví jinak, použijí se pro toto řízení dle § 44 ZRŘ obdobně ustanovení OSŘ¹³. To znamená, že pro něj budou platit všechny procesní principy typické pro sporné řízení. Zejména se uplatní zásada koncentrace řízení, dále pak i projednání věci za přítomnosti stran, neboť soud musí ve věci nařídit jednání a nemůže o zrušení rozhodčího nálezu rozhodnout bez účasti stran, nejsou-li k tomu dány důvody podle OSŘ.¹⁴

Pravomoc soudu přezkoumávat rozhodčí nálezy vychází z § 7 odst. 3 OSŘ, který stanoví, že: „*Jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon*“, přičemž ZRŘ tak stanoví právě ve svém § 31.¹⁵

K řízení o zrušení rozhodčího nálezu je dle § 41 ZRŘ věcně příslušný v prvním stupni ten soud, který by byl příslušný ve věci podle zvláštního právního předpisu (tj. dle § 9 OSŘ), kdyby nebylo rozhodčí smlouvy.¹⁶

Místně příslušným je pak podle § 43 ZRŘ soud, v jehož obvodu se koná nebo konalo rozhodčí řízení, pokud se toto místo nachází na území České republiky. Jinak je místně příslušným soud, který by byl místně příslušný, kdyby nebylo rozhodčí smlouvy.¹⁷

¹¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Institut zrušení rozhodčího nálezu v mezinárodním prostředí. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1999, roč. 7, č. 4, s. 350.

¹² POHL, Tomáš. K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 4, s. 160.

¹³ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ POHL, Tomáš. K problematice..., s. 160.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ Tamtéž.

1.2 Návrh na zrušení rozhodčího nálezů

Řízení o zrušení rozhodčího nálezů může být dle § 31 ZRŘ zahájeno jen na návrh některé strany. Ustanovení § 32 odst. 1 ZRŘ pak stanoví, že návrh musí být podán do tří měsíců od okamžiku, kdy byl rozhodčí nález doručen té straně, která se zrušení rozhodčího nálezů domáhá, pokud zákon nestanoví jinak.¹⁸ Jedná se o procesní lhůtu propadnou.¹⁹

Pro zachování účinků podaného návrhu postačí, je-li návrh podán u kteréhokoliv soudu v České republice, neboť jak je uvedeno výše, jedná se o klasické soudní řízení, v němž se uplatní pravidla stanovená v OSŘ.²⁰ Ustanovení § 82 odst. 1 OSŘ přitom stanoví, že řízení je zahájeno dnem, kdy dojde soudu návrh na jeho zahájení²¹, neuvádí však výslovně, ke kterému soudu má být žaloba podána. Touto problematikou se zabýval Vrchní soud v Praze, který ve svém rozsudku ze dne 24. února 1995, sp. zn. 4 Cdo 42/94 judikoval, že občanské soudní řízení je zahájeno i tehdy, je-li žaloba podána u soudu, který není věcně a místně příslušný k řízení ve věci.²² Nepostačí však podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezů rozhodci nebo druhé straně, neboť ti nemají žádnou zákonnou povinnost postoupit návrh soudu a takto učiněné podání by tak nevyvolalo žádné právní účinky.²³

Vzhledem k tomu, že řízení o zrušení rozhodčího nálezů je řízením, které probíhá a řídí se ustanoveními OSŘ, tak také návrh na jeho zahájení musí splňovat požadavky, které OSŘ stanoví pro podání, jímž má být řízení zahájeno. Návrh tak musí obsahovat základní náležitosti dle § 79 OSŘ, tj. označení soudu, účastníků řízení, specifikaci rozhodčího nálezů, kterého se návrh týká, uvedení důvodu pro zrušení rozhodčího nálezů, označení důkazů, datum a podpis navrhovatele.²⁴ Vedle těchto náležitostí musí být také uveden návrh, jak má soud ve věci rozhodnout.²⁵

Rovněž počet stejnopisů se řídí ustanoveními OSŘ a návrh tak musí být podán v tolika vyhotoveních jako každé jiné podání k soudu.²⁶

Aktivně legitimovány k podání návrhu jsou strany rozhodčího řízení, které se stávají také účastníky řízení o zrušení rozhodčího nálezů. Návrh může být s ohledem na ustanovení § 2 odst. 5 ZRŘ podán také právním nástupcem některé ze stran, za předpokladu, že strany

¹⁸ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ POHL, Tomáš. K problematice..., s. 161.

²⁰ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 186.

²¹ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

²² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. února 1995, sp. zn. 4 Cdo 42/94.

²³ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 186.

²⁴ Tamtéž, s. 186, 187.

²⁵ POHL, Tomáš. K problematice..., s. 161.

²⁶ Tamtéž.

právní nástupnictví v rozhodčí smlouvě výslovně nevyloučily, a to bez ohledu na to, zda jde o sukcesora singulárního či univerzálního.²⁷ Rozhodci ani rozhodčí soud účastníky řízení o zrušení rozhodčího nálezu nejsou a nemohou tak být ani stranou žalovanou. Pokud by rozhodce nebo rozhodčí soud byli v návrhu označeni jako strana žalovaná, bylo by to důvodem pro zamítnutí návrhu pro nedostatek pasivní legitimace.²⁸

Podání návrhu na zrušení rozhodčího řízení nemá odkladný účinek na jeho vykonatelnost, na základě žádosti povinného jej však soud může za podmínek § 32 odst. 2 ZRŘ přiznat.²⁹

Soud může zrušit rovněž rozhodčí nález mezitímní nebo částečný, je-li proti nim podán návrh v zákonné lhůtě, jež počíná běžet jejich doručením. Podání takového návrhu není překážkou pro pokračování v původním rozhodčím řízení ani vydání konečného rozhodčího nálezu.³⁰

Jde-li o možnost zrušení usnesení vydaného v rozhodčím řízení soudem, starší literatura se přiklání k názoru, že ZRŘ neposkytuje žádnou možnost nápravy či zrušení usnesení vydaného v rozhodčím řízení.³¹ Pozdější rozhodovací praxe Ústavního soudu se však od dřívějšího přístupu k této problematice částečně odklonila a připouští za určitých okolností možnost domáhat se u obecných soudů omezeného přezkumu a zrušení usnesení vydaných v rozhodčím řízení, za předpokladu, že jimi dochází k výraznému zásahu do majetkové sféry účastníků řízení.³²

1.3 Rozhodnutí o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu

Shledá-li soud v řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, že zde nejsou dány žádné důvody pro jeho zrušení, návrh zamítne. Naopak dospěje-li soud k závěru, že zde je některý z důvodů taxativně vyjmenovaných v ustanovení § 31 ZRŘ dán a posoudí tak návrh na zrušení rozhodčího nálezu jako důvodný, vydá ve věci rozsudek, jímž napadený rozhodčí nález zruší. Rozhodčí nález však nemůže být obecným soudem změněn ani nahrazen soudním rozhodnutím, neboť by tím soud nedovoleně ingeroval do rozhodčího řízení a tím by neoprávněně zasahoval do výlučné rozhodovací pravomoci rozhodců.³³

²⁷ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a. s., 2012, s. 113, 114.

²⁸ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 187.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 187.

³¹ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení...*, s. 114.

³² Např.: Nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2014, sp. zn. III. ÚS 2407/13, body 13-19 nebo nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10.

³³ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. *Řešení procesní situace...*, s. 285.

Při rozhodování o návrhu na zrušení rozhodčího nálezů je soud vázán rozsahem vad, které účastník v návrhu na jeho zrušení vytkl. Není však již limitován co do účastníkovy právního posouzení důvodů pro zrušení rozhodčího nálezů, což znamená, že návrhovatelem uvedené vady může z právního hlediska posoudit odlišně a subsumovat je pod jiný důvod uvedený v § 31 ZRŘ, než pod který jej podřadil návrhovač.³⁴

Proti rozhodnutí obecného soudu o návrhu na zrušení rozhodčího nálezů je přípustné odvolání, které mohou účastníci řízení podat za podmínek a ve lhůtě dle ustanovení § 201 a násl. OSŘ.³⁵

³⁴ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 188.

³⁵ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. *Řešení procesní situace...*, s. 285.

2 Zrušení rozhodčího nálezu z důvodu odnětí možnosti projednat věc před rozhodci

Skutečnost, že straně rozhodčího řízení byla odejmuta možnost projednat věc před rozhodci, je dle § 31 písm. e) ZRŘ jedním z důvodů pro zrušení vydaného rozhodčího nálezu obecným soudem.³⁶

Jedná se o důvod, jenž je z hlediska rozsahu důvodem nejobširnějším a v praxi velmi často uplatňovaným. Zakotvení tohoto zrušovacího důvodu v ZRŘ má sloužit k ochraně dodržování základních procesních práv a povinností účastníků řízení, a to zejména s ohledem na princip jejich rovného postavení (princip rovnosti zbraní) vyjádřený v § 18 a § 19 odst. 2 ZRŘ.³⁷

Účastníci rozhodčího řízení se tak mohou domáhat zrušení vydaného rozhodčího nálezu pro odnětí možnosti věc před rozhodci projednat například tehdy, pokud jim nebyla dána rovná příležitost uplatnit svou argumentaci, navrhnout důkazy, vyjádřit se ke skutečnostem a důkazům, zúčastnit se jednání atd.³⁸

Rovnost stran rozhodčího řízení je realizována kromě jiného poskytnutím poučení ze strany rozhodců v souladu s § 118a OSŘ, přičemž poučovací povinnost rozhodcům plyne z přiměřeného použití OSŘ dle § 30 ZRŘ.³⁹ Poskytnutí poučení dle § 118a OSŘ slouží zejména k tomu, aby účastníci řízení měli možnost tvrdit rozhodné skutečnosti a za účelem prokázání těchto tvrzení označit a navrhnout provedení relevantních důkazů. Tím lze zabránit tomu, že rozhodčí nález bude pro stranu řízení překvapivý a výsledek řízení nepředvídatelný.⁴⁰ Nepředvídatelnost řízení a překvapivost rozhodčího nálezu je totiž další velmi častou příčinou vedoucí ke zrušení rozhodčího nálezu z důvodu dle § 31 písm. e) ZRŘ.⁴¹

V následujících podkapitolách se zaměřuji zejména na dvě posledně zmíněné skutečnosti, které jsou častou příčinou vedoucí ke zrušení rozhodčího nálezu pro nemožnost projednat věc před rozhodci, a to: nedostatečné naplnění poučovací povinnosti ze strany rozhodců a nepředvídatelnost rozhodování vedoucí k překvapivým rozhodčím nálezům, neboť

³⁶ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 193.

³⁸ Tamtéž, s. 194.

³⁹ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 91.

⁴⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Poskytnutí možnosti věc před rozhodcem projednat. Poučovací povinnost rozhodce. In BĚLOHLÁVEK, Alexander (ed) a kol. *Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi: stati a judikatura*. Praha: HBT, 2015, s. 170.

⁴¹ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 196.

právě tyto dvě otázky jsou spolu vzájemně velmi úzce provázané a představují problematiku a nežádoucí jev současného českého rozhodčího řízení. Od rozhodčích soudů je totiž mnohdy očekáváno, že naplní svou poučovací povinnost ve stejném rozsahu jako soudy obecné. Není-li tomu tak, dochází často k tomu, že vydané rozhodčí nálezy jsou ze strany obecných soudů rušeny z mnohdy pochybných důvodů pro údajná procesní pochybení.⁴² Je však přitom zapomínáno na to, že rozhodčí řízení se od klasického soudního řízení v mnohém odlišuje a nelze proto žádat, aby se v něm bez dalšího v plném rozsahu uplatnila pravidla občanského soudního řádu.⁴³

Jak by tedy měli rozhodci a rozhodčí soudy v rámci rozhodčího řízení postupovat, jde-li o jejich poučovací povinnost, a jak docílit snížení počtu nepředvídatelných rozhodčích nálezů, aniž by přitom rozhodčí řízení bylo svazováno přílišným formalismem, jenž by jej stavěl na úroveň rozhodování civilních soudů?

Na následujících stranách této práce se snažím nastínit možné řešení uvedených problémů, které tíží současné rozhodčí řízení v České republice, neboť nalezení odpovědi na výše položené otázky považuji za jeden z předpokladů k zefektivnění a kvalitnějšímu fungování celého rozhodčího řízení.

2.1 Spravedlivý rozhodčí proces?

2.1.1 Právo na spravedlivý rozhodčí proces

Právo na spravedlivý proces je ústavně zaručeným právem zakotveným v hlavě čtvrté Ústavy České republiky⁴⁴ a v hlavě páté Listiny základních práv a svobod⁴⁵. Na vnitrostátní úrovni však není toto právo upraveno jen zákony ústavními, ale také zákony běžnými. Jsou jimi především procesní řády – např. občanský soudní řád (z. č. 99/1963 Sb.), trestní řád (z. č. 141/1961 Sb.), soudní řád správní (z. č. 150/2002 Sb.) a další. Na úrovni nadnárodní je

⁴² LÉKO, Kristián. *Co trápí rozhodčí řízení*. [online]. cak.cz, 29. června 2015 [cit. 26. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=14668>>.

⁴³ MENŠÍKOVÁ, Sylvie. *Žaloba na zrušení rozhodčího nálezu s akcentem na zrušení z důvodu neposkytnutí možnosti projednat věc před rozhodci* [online]. ksd.cz, 23. června 2016 [cit. 29. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.ksd.cz/single-post/2016/06/23/101783-%C5%BDALOBA-NA-ZRU%C5%A0EN%C3%8D-ROZHOD%C4%8C%C3%8DHO-N%C3%81LEZU-S-AKCENTEM-NA-ZRU%C5%A0EN%C3%8D-Z-D%C5%AEVODU-NEPOSKYTNUT%C3%8D-MO%C5%BDNOSTI-PROJEDNAT-V%C4%9AC-P%C5%98ED-ROZHODCI>>.

⁴⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ Listina základních práv a svobod, součást ústavního pořádku ČR, vyhlášena v čísle 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

pak právo na spravedlivý proces upraveno v hlavě šesté Listiny základních práv EU⁴⁶ a zaručeno čl. 6 EÚLP.⁴⁷

Právo na spravedlivý proces je tradičně vázáno pouze k řízení soudnímu, avšak na druhou stranu LZPS ve svém čl. 36 odst. 1 a odst. 3 a dále čl. 37 odst. 2 výslovně směřuje své příkazy také na „jiné orgány“.⁴⁸ Nabízí se zde proto otázka, zda a do jaké míry lze právo na spravedlivý proces aplikovat v rámci řízení vedeného před rozhodci.

Podstatou rozhodčího řízení je výkon rozhodovací pravomoci, kterou strany na základě rozhodčí smlouvy přenesly z civilního soudu na rozhodce či stálý rozhodčí soud. Strany přitom mají širokou možnost dojednat si v rozhodčí smlouvě procesní pravidla, která budou v řízení ze strany rozhodců či rozhodčího soudu uplatňována a zvolit si postup, kterým má být řízení vedeno (§ 19 odst. 1 ZRŘ).⁴⁹

Osobně se domnívám, že nejen účastníkům soudního řízení, ale také účastníkům řízení rozhodčího musí být garantováno, že při rozhodování jejich věci budou dodržovány všechny zásady spravedlivého procesu. Vycházím přitom z výše zmíněné skutečnosti, že právo na spravedlivý proces je právem zaručeným Ústavou ČR, LZPS i EÚLP. Přitom si myslím, že toto právo nelze vztahovat pouze na řízení před soudy, neboť by šlo o velmi restriktivní výklad, ale je nutné na dodržování tohoto práva dbát také v rámci řízení rozhodčího s ohledem na jeho specifika. Skutečnost, že strany sporu přenesou jeho rozhodování na rozhodčí soud, přeci sama o sobě nemůže znamenat, že v takovém řízení bude stranám odepřeno rozhodnutí věci v rámci spravedlivého procesu. Snad žádná ze stran by neměla zájem na sjednání rozhodčí doložky, pokud by to pro ni znamenalo nejistotu spravedlivého řízení a rozhodnutí. Tento závěr je bezpochyby možné dovést rovněž z ustanovení § 30 ZRŘ, který předpokládá přiměřené použití OSŘ, přičemž právo na spravedlivý proces je výslovně zakotveno již v úvodním § 1 tohoto procesního předpisu. Jednotlivé prvky práva na spravedlivý proces jsou pak promítnuty v řadě dalších ustanovení OSŘ, z jejichž výčtu lze pro příklad uvést § 6 zakotvující povinnost soudu postupovat v řízení předvídatelným způsobem a v součinnosti s jeho účastníky, § 7, § 9 a § 9a vztahující se k zásadě zákonného soudce, § 12 a § 14 - 17a upravující instituty, jež představují procesní záruky nezávislosti a nestrannosti

⁴⁶ Listina základních práv Evropské unie.

⁴⁷ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a 14.

⁴⁸ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 30.

⁴⁹ VLASTNÍK, Jiří. Právo na spravedlivý rozhodčí proces? *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 1, s. 2.

soudu nebo § 18 odst. 1 stanovící rovnost stran řízení, k jejímuž zachování slouží především prostředky uvedené v § 18 odst. 2, § 29, § 30, § 118a či § 138 OSŘ.⁵⁰

Stejný názor zastává také Vlastník, který jej vyjádřil ve svém článku „Právo na spravedlivý rozhodčí proces?“ a mohu jím tak podpořit své mínění. Rovněž judikatura Ústavního soudu a ESLP z posledních let je v tomto ohledu konstantní, když dovozuje, že právo na spravedlivý proces má své uplatnění také v řízení rozhodčím.⁵¹

Za zmínku stojí náleží Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, v němž Ústavní soud judikoval, že: „*Projednání věci v rozhodčím řízení neznamena vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo*“, přičemž však má být dbáno na to, aby nebyly setřeny výhody a praktická využitelnost rozhodčího řízení.⁵² Na toto rozhodnutí navázal Ústavní soud také ve svém nálezu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, v němž mj. judikoval, že účastníkům rozhodčího řízení musí být garantováno rovné zacházení a procesní pravidla sjednaná mezi účastníky musí zajišťovat spravedlivé řízení ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS.⁵³

Judikatura ESLP pak vychází ze skutečnosti, že smluvní strany EÚLP převzaly závazek přiznat každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v hlavě první EÚLP, přičemž mezi ně patří rovněž právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 této Úmluvy.⁵⁴ Tento článek se plně aplikuje na řízení soudní, avšak jde-li o použití v řízení rozhodčím, vychází se toliko z nepřímého použití Úmluvy. Státy tak mají povinnost vykonávat určitou kontrolu nad dodržováním čl. 6 odst. 1 Úmluvy také v rámci rozhodčího řízení, ale až ve fázi rozhodování o uznání a výkonu rozhodčího nálezu, neboť až toto řízení mohou státy ovlivnit (státy nemají možnost regulovat proces rozhodčího řízení jako takový).⁵⁵ Pokud by přitom státy v této fázi řízení na kontrolu souladu rozhodčích nálezů a rozhodčího řízení s čl. 6 odst. 1 EÚLP rezignovaly a nenastavily odpovídající mechanismy kontroly nad dodržováním práva na spravedlivý rozhodčí proces, mohl by ESLP vůči těmto státům uplatňovat sankce za porušování pozitivních závazků, které pro ně vyplývají z čl. 6 odst. 1 EÚLP.⁵⁶

⁵⁰ SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 18, 20, 21, 25.

⁵¹ VLASTNÍK, Jiří. *Právo na spravedlivý...*, s. 2, 3.

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod 19 a 30.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10, bod 24.

⁵⁴ VLASTNÍK, Jiří. *Právo na spravedlivý...*, s. 3.

⁵⁵ HLAVÁČKOVÁ, Anna. *Právo na spravedlivý proces: srovnání vybrané arbitrážní a lidskoprávní judikatury*. Praha, 2014. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Diplomová práce. Vedoucí práce doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc. s. 30.

⁵⁶ VLASTNÍK, Jiří. *Právo na spravedlivý...*, s. 4.

Jde-li o dodržování práva na spravedlivý rozhodčí proces z pohledu unijního práva, SDEU se k této problematice dosud nevyjádřil, ale lze očekávat, že by dovedl povinnost členských států EU vytvořit mechanismy k účinnému zajišťování práva na spravedlivý proces a povinnost vnitrostátních soudů dohlédnout na jeho dodržování a zajistit nápravu případných porušení tohoto práva v rozhodčím řízení.⁵⁷

2.1.2 Rovnost stran, resp. rovnost zbraní

Jak již bylo uvedeno výše, poskytnutí možnosti věc před rozhodci projednat velmi úzce souvisí se zásadou rovného postavení stran či také zásadou rovnosti zbraní zakotvenou v § 18 ZRŘ. Zásada rovnosti stran představuje jeden ze stěžejních principů nejen rozhodčího řízení, ale jakéhokoliv kontradiktorního procesu. Jedná se o ustanovení kogentní, což znamená, že se od něj nelze odchýlit a je tedy nutno trvat na jeho důsledném dodržování v každé jednotlivé fázi probíhajícího řízení.⁵⁸

Zásada rovnosti stran představuje v dnešní době již běžnou součástí práva na spravedlivý proces a judikatorní požadavek, aby oběma stranám řízení byly poskytnuty takové podmínky k uplatnění jejich práv, které je nestaví do podstatně nevýhodnější pozice oproti straně druhé. Princip rovnosti zbraní vychází již ze základního principu rovnosti osob v demokratické společnosti (v českém právním systému zakotvené v čl. 1 LZPS) a jako požadavek na rovnost osob před soudem je v českém právu zakotven v čl. 37 odst. 2 LZPS. Ochranu účastníků řízení před diskriminačním a znevýhodňujícím přístupem soudů, který by je stavěl do nedůvodně nerovného postavení vůči druhé straně, pak v intencích mezinárodního práva poskytuje čl. 14 odst. 1 MPOPP.⁵⁹

Pojem „rovnost zbraní“ byl zaveden Evropským soudním dvorem (dnes Soudním dvorem Evropské unie) a v české rozhodovací praxi je také často používán v úzké souvislosti se zásadou rovného postavení stran rozhodčího řízení zakotvenou v ustanovení § 18 a § 19 odst. 2 ZRŘ.⁶⁰ Podle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva (např. rozhodnutí ze dne 27. října 1993 ve věci *Dombo Beheer B. V. v. Nizozemí*; rozhodnutí ze dne 23. října 1996 ve věci *Ankerl v. Švýcarsko* nebo rozhodnutí ze dne 4. června 2002 ve věci *Komanický v. Slovensko*) jde o jeden z prvků širšího pojetí spravedlivého procesu, k jehož naplnění je potřeba, aby oběma stranám rozhodčího řízení byla poskytnuta stejná příležitost

⁵⁷ VLASTNÍK, Jiří. *Právo na spravedlivý...*, s. 4, 5.

⁵⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 639.

⁵⁹ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces...*, s. 236.

⁶⁰ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 90.

k uplatnění jejich práv, a to za podmínek, které pro ni nejsou podstatně nevýhodnější než podmínky druhé strany.⁶¹

Účelem zásady rovnosti stran je tak zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků řízení, aniž by přitom docházelo k procesnímu zvýhodňování jedné nebo druhé strany.⁶²

Na mezinárodní úrovni je právo na rovné zacházení a spravedlivý rozhodčí proces zakotveno zejména v Rozhodčích pravidlech UNCITRAL z roku 1976, která jsou dnes pro účely řešení sporů v rozhodčím řízení poměrně široce užívána.⁶³ Jedná se konkrétně o jejich čl. 17 odst. 1, který stanoví, že: „*V souladu s těmito pravidly může rozhodčí soud vést rozhodčí řízení takovým způsobem, který pokládá za vhodný za předpokladu, že se stranami bude zacházeno rovným způsobem a každému účastníkovi bude poskytnuta přiměřená příležitost vyložit svá stanoviska a přednést své návrhy. Rozhodčí soud při výkonu své pravomoci vede rozhodčí řízení tak, aby se vyhýbal nepřiměřeným prodlením a nákladům a aby byl zajištěn spravedlivý a efektivní proces za účelem rozhodnutí sporu*“.⁶⁴

Úprava rovnosti stran rozhodčího řízení obsažená v § 18 a § 19 odst. 2 ZRŘ je pak téměř totožná se zněním čl. 17 odst. 1 Rozhodčích pravidel UNCITRAL, když ustanovení § 18 ZRŘ zní následovně: „*Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv*“ a dále v ustanovení § 19 odst. 2 je stanoveno, že: „*Není-li uzavřena dohoda podle odst. 1 nebo není určen postup podle odstavce 4, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu*“.⁶⁵

Zásadou rovnosti účastníků v rámci českého rozhodčího se zabývala poměrně rozsáhlá judikatura Nejvyššího soudu. Z novějších rozhodnutí lze zmínit např. usnesení sp. zn. 2247/2012 ze dne 25. června 2014, v němž se Nejvyšší soud vyjádřil k důvodu zrušení rozhodčího nálezu pro nemožnost projednat věc před rozhodci, přičemž odkázal na výčet dřívějších rozhodnutí Nejvyššího soudu a zopakoval, že zrušovací důvod dle § 31 písm. e) ZRŘ míří zejména na porušení základních procesních práv a povinností účastníků rozhodčího řízení, a to zejména s ohledem na jejich rovné postavení, a že účastníci musí

⁶¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Námitka započtení; Protižaloba; Pravomoc; Rovnost stran; Spravedlivý proces. In BĚLOHLÁVEK, Alexander (ed) a kol. *Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi: stati a judikatura*. Praha: HBT, 2015, s. 149, 150.

⁶² Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. III. ÚS 202/03.

⁶³ KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 4, s. 129.

⁶⁴ UNCITRAL Arbitration Rules, ve znění přijatém r. 2013.

⁶⁵ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

dostat rovnou příležitost k uplatnění jejich práv, přičemž to, zda jim tato příležitost byla skutečně poskytnuta, je třeba zkoumat s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu.⁶⁶

Konečně nelze opomenout nálezu Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 3227/07, v němž bylo jasně judikováno, že dojde-li během rozhodčího řízení k porušení zásady rovnosti stran, mohou se účastníci řízení domáhat zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. e) ZRŘ: *„Porušení kogentního ustanovení § 18 ZRŘ naplňuje důvod zrušení rozhodčího nálezu obsažený v § 31 písm. e) ZRŘ; nebyla-li zachována rovnost zbraní stran nebo nebyla-li straně dána plná příležitost k uplatnění jejich práv, bezpochyby tím straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat ve smyslu naposled citovaného ustanovení“*.⁶⁷

ZRŘ však výslovně neuvádí, jakými právy a povinnostmi je zásada rovnosti stran tvořena a nespecifikuje, v čem má toto rovné postavení konkrétně spočívat. Proto je vždy nutné přihlížet k tomu, podle jakých procesních pravidel mělo být v rozhodčím řízení postupováno. Ustanovení § 19 odst. 1 ZRŘ umožňuje stranám dohodnout se na pravidlech a postupu, kterým mají rozhodci řízení vést. Dojde-li mezi stranami k uzavření dohody dle tohoto ustanovení, řídí se rozhodčí řízení takto sjednanými pravidly.⁶⁸ Nedojde-li však mezi stranami k žádné dohodě, postupují v řízení rozhodci způsobem, který považují za vhodný. V rozhodčí praxi je zvykem, že je v takovém případě na základě § 30 ZRŘ postupováno dle ustanovení OSŘ. V úvahu však přicházejí také pravidla některého z tuzemských či zahraničních stálých rozhodčích soudů nebo všeobecná pravidla stanovená některým arbitrážním centrem.⁶⁹ Ať už je v řízení postupováno jakkoli, v každém případě je vždy zcela nezbytné dbát na zachování zásady rovnosti stran, neboť ustanovení § 18 ZRŘ je koncipováno jako kogentní⁷⁰ a jeho uplatnění nelze za žádných okolností vyloučit. Pro účely této práce je obsahová stránka zásady rovnosti stran a její jednotlivé aspekty, kterými je tvořena, posuzována výhradně na základě přiměřeného použití ustanovení OSŘ, jak předpokládá § 30 ZRŘ, Z dikce § 30 ZRŘ vyplývá, že ustanovení OSŘ mají být na řízení před rozhodci aplikována přiměřeně.⁷¹

Výkladem slovního spojení „přiměřená aplikace“ i vzájemným vztahem OSŘ a ZRŘ se zabýval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005. V něm dovodil, že vztah těchto dvou procesních právních předpisů nelze chápat jako vztah

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 23 Cdo 2247/2012.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

⁶⁸ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 419, 420.

⁷⁰ JANOŮŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 194.

⁷¹ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

obecného a zvláštního, ale že jde o „fakultativní analogii“. Termín „přiměřeně“ tak znamená možnost aplikovat jednotlivá ustanovení OSŘ v rámci rozhodčího řízení, ne však zcela mechanicky a bezmyšlenkovitě, ale vždy pouze za současného zohlednění obecných zásad, na nichž je české rozhodčí řízení vystavěno.⁷²

Z přiměřeného použití OSŘ tak lze dovodit, že každý z účastníků rozhodčího řízení musí mít např. stejnou možnost předložit rozhodčímu soudu své argumenty, navrhnout důkazy, vyjádřit se k vyličeným skutečnostem a provedeným důkazům, účastnit se jednání atd.⁷³

Možnost projednat věc musí být přitom každému z účastníků řízení poskytnuta tak, aby ji mohl fakticky využít a nebyl omezen nepřiměřenými nebo jen stěží realizovatelnými podmínkami. V opačném případě by se jednalo o důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ. Typickým příkladem zde bude stanovení dostatečně dlouhé lhůty k přípravě účastníků na jednání. Rozhodčí soud musí vzít do úvahy obsáhlost řešené materie, datum a čas konání jednání s ohledem na místo bydliště stran a s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem toho kterého případu.⁷⁴

Je však třeba zdůraznit, že zásada rovnosti stran nemá v rozhodčím řízení plnit funkci jakéhosi „vyrovnávacího“ institutu spočívajícího v tom, že byla-li jednomu z účastníků řízení poskytnuta příležitost učinit v rozhodčím řízení určitý procesní úkon, musí být automaticky za každé situace totožná možnost poskytnuta i druhému z účastníků. Typicky půjde o provedení důkazů navržených stranami, odročení ústního jednání na návrh některé strany, počet připuštěných vyjádření stran k věci atd. V těchto situacích bude vždy na rozhodcích, aby v intencích norem objektivního práva a v mezích spravedlivého rozhodčího procesu rozhodli, které procesní úkony ve věci budou připuštěny a které již nikoli.⁷⁵

2.2 Konkrétní předpoklady možnosti věc před rozhodci projednat s ohledem na rovné postavení účastníků řízení

Poskytnutí možnosti věc před rozhodci projednat, jako zákonný předpoklad spravedlivého a bezvadného rozhodčího procesu, je v každém jednotlivém řízení souborem konkrétních požadavků a projevů, jejichž nedodržení může vést ke zrušení rozhodčího nálezu soudem.⁷⁶ Jak již bylo uvedeno výše, ZRŘ neobsahuje v podrobnostech výčet práv

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.

⁷³ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 194.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 397 - 398.

⁷⁶ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení...*, s. 137.

a povinností účastníků rozhodčího řízení, a proto je třeba přiměřeně využít úpravy OSŘ. Je však velmi důležité pamatovat na to, že rozhodčí řízení je řízením, které se od klasického civilního soudního řízení v mnoha aspektech odlišuje a osoba, která se dobrovolně rozhodla uzavřít rozhodčí smlouvu, na jejímž základě je rozhodčí řízení zahájeno a vedeno, si musí být těchto odlišných aspektů plně vědoma. V rozhodčím řízení se tak rozhodně neuplatní veškerá práva a povinnosti upravená v OSŘ, nýbrž dochází k zohlednění pouze základních zásad a pravidel tak, aby byl zaručen spravedlivý rozhodčí proces, ale zároveň aby nedošlo k popření samotného účelu rozhodčího řízení.⁷⁷

Základním předpokladem k tomu, aby strana řízení vůbec dostala příležitost zúčastnit se jednání ve věci a mohla tak tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy k jejich prokázání, je to, že se strana řízení o konání řízení či o jakémkoliv úkonu v něm dozví. Pokud se rozhodčí řízení uskuteční bez vědomí některé ze stran, jde o důvod pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného v takto uskutečněném řízení pro nemožnost projednat věc před rozhodci. Obdobně tomu bude v případě, kdy v celém řízení nebo při jednotlivém úkonu jednala namísto některého z účastníků osoba, která k takovému jednání nebyla zmocněna.⁷⁸

Jde-li o způsob, jakým jsou stranám doručovány písemnosti, tj. např. žaloba na zahájení rozhodčího řízení, rozhodčí nález atd., je vždy třeba zajistit, aby strana doručovanou písemnost převzala nebo minimálně měla možnost převzít.⁷⁹ Způsob doručování je s účinností od 1. 1. 2014 výslovně upraven ustanovením § 19a ZRŘ, strany řízení se však mohou na základě § 19 ZRŘ dohodnout na odlišném způsobu komunikace a způsob doručování si upravit.⁸⁰ Písemnosti je však vždy nezbytné doručovat v takových lhůtách, aby nedošlo k ohrožení práva stran zúčastnit se jednání a jednotlivých procesních úkonů.⁸¹

Za nejtypičtější případ odepření možnosti věc před rozhodci projednat je v právní teorii považována nemožnost účastníků řízení dostatečně uplatnit svou argumentaci, vyjádřit se ke všem podstatným skutečnostem a k prokázání tvrzených skutečností navrhnout důkazy.⁸² Odepření možnosti uplatnit tato procesní oprávnění totiž může vést k nepředvídatelnosti rozhodčího řízení a k vydání překvapivého rozhodčího nálezu. Této situaci může rozhodce předejít tím, že stranám řízení poskytne o těchto procesních právech

⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. Aplikace procesních předpisů na rozhodčí řízení. *Právní rádce*, 2008, roč. 17, č. 2, s. 21.

⁷⁸ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 196.

⁷⁹ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení...*, s. 137.

⁸⁰ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 107.

⁸¹ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení...*, s. 137.

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008.

poučení v souladu s § 118a OSŘ.⁸³ O překvapivosti rozhodčího nálezu jako důvodu pro jeho zrušení a s ní související poučovací povinnosti je v podrobnějších souvislostech pojednáno později v samostatných podkapitolách této práce.

Možnost uplatnit svou argumentaci či se vyjádřit k podstatným skutečnostem spočívá mj. v tom, že stranám je dána příležitost vyjádřit se k tvrzením druhé strany, a to nejen v ústní formě, ale i v písemné podobě. Žalovanému tak musí být dán prostor například pro formulaci žalobní odpovědi a žalobci následně možnost vyslovit se k argumentům v této žalobní odpovědi formulovaným či k případné protižalobě druhé strany.⁸⁴

Stranám musí být rovněž dána možnost navrhnout důkazy k prokázání jejich tvrzení a zároveň tyto důkazy též provést, nejsou-li pro dané řízení zjevně nepodstatné.⁸⁵ Rozhodci však nemají povinnost připustit všechny návrhy učiněné stranami ani povinnost provést všechny navržené důkazy.⁸⁶ Neprovedení navrženého důkazu samo o sobě neznamená, že straně, která tento důkaz navrhla, byla odepřena možnost věc před rozhodci projednat a nepředstavuje tedy automaticky důvod pro zrušení rozhodčího nálezu. Je však velmi důležité, aby se rozhodci každým důkazním návrhem pečlivě zabývali a náležitě se s ním vypořádali. Dospěje-li následně rozhodce k rozhodnutí, že některý z navržených důkazů nebude proveden, je potřeba, aby toto rozhodnutí bylo dostatečně odůvodněno a strany s ním byly srozuměny.⁸⁷

Soudní judikaturou byly dovozeny tři důvody, pro které může být důkazní návrh odmítnut, a to:

1. pro nedostatečnou či zcela žádnou souvislost tvrzené skutečnosti a důkazu, kterým má být skutečnost ověřena nebo vyvrácena;
2. pokud navrhovaný důkaz není sto tvrzenou skutečnost potvrdit nebo vyvrátit;
3. pro nadbytečnost důkazu, když tvrzená skutečnost již byla potvrzena či vyvrácena v předchozí fázi řízení.⁸⁸

Případem odmítnutí důkazu pro nadbytečnost a nutností takové odmítnutí vždy řádně odůvodnit se zabýval Nejvyšší soud ve věci žalobkyně C. D. K. K. FIN, s. r. o. proti žalované Komerční bance, a. s., sp. zn. 23 Cdo 3749/2008. Žalobkyně se domáhala zrušení rozhodčího nálezu pro odnětí možnosti projednat věc před rozhodci s odůvodněním, že Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR zamítl provedení stěžejního důkazu k návrhu žalobkyně i žalované pro

⁸³ VLASTNÍK, Jiří. Právo na spravedlivý..., s. 8.

⁸⁴ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení...*, s. 137.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 197.

⁸⁷ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 110 - 111.

⁸⁸ Tamtéž, s. 111.

nadbytečnost, přičemž následně zamítl žalobu pro nepředložení tohoto důkazu a neunesení důkazního břemene. Nejvyšší soud dal žalobkyni zapravdu, když ve svém zrušovacím rozhodnutí uvedl, že postupem Rozhodčího soudu byla žalobkyni odňata možnost k uplatnění jejich procesních práv jednak tím, že „ve smyslu ust. § 118a odst. 3, popř. § 119a odst. 1 OSŘ žalobkyni nevyzval, aby bez zbytečného odkladu navrhla důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, pokud zjistil, že tyto důkazy dosud neoznačila, jak tomu bylo v souzené věci“ a také proto, že „nedostatečně zdůvodnil, proč navržený důkaz nebyl s odkazem na jeho nadbytečnost proveden, když následně v rozhodčím nálezu uzavřel, že právě tento důkaz byl pro posouzení věci samé klíčový“.⁸⁹

Nutností odůvodnit neprovedení důkazního návrhu stran se zabýval Nejvyšší soud také v novějším rozhodnutí ze dne 24. července 2013, sp. zn. 23 Cdo 2251/2011, v němž judikoval, že je třeba, aby rozhodci důkazní návrh předložený některou ze stran uvážili a v případě, že takový důkazní návrh neprovedou, své rozhodnutí vždy dostatečně odůvodnili.⁹⁰ Nejvyšší soud rovněž uvedl, že z rozhodnutí soudu ohledně zrušení rozhodčího nálezu musí být zřejmé, které z navržených důkazů byly provedeny a které nikoli, a zda neprovedenými důkazy měly být prokázány skutečnosti významné pro rozhodnutí ve věci.⁹¹

Provede-li rozhodce nebo rozhodčí soud důkazy navržené stranami k prokázání rozhodných skutečností, musí mít následně obě strany sporu rovnou příležitost vyjádřit se k takto provedeným důkazům.⁹²

Konečně by strany měly dostat též možnost předložit svá závěrečná vyjádření k věci v písemné formě.⁹³

Jde-li o jazyk, v jakém je řízení vedeno, není skutečnost, že strana řízení jazyk, v jakém řízení probíhá, neovládá, sama o sobě důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu pro nemožnost projednat věc před rozhodci. Rozhodce či rozhodčí soud však vždy musí učinit taková opatření, aby každé ze stran bylo zajištěno rovné postavení a stejná možnost k uplatnění jejich procesních práv.⁹⁴ Rozhodčí řízení se z hlediska jazyka, v jakém je toto řízení vedeno, řídí dohodou stran či pravidly stanovenými v jednacích řádech rozhodčích soudů.⁹⁵ Například Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR stanoví v ustanovení § 7 pravidlo, že ústní jednání se koná a rozhodnutí se vynáší v českém jazyce, případně v jazyce

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008.

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2013, sp. zn. 23 Cdo 2251/2011.

⁹¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. Námitka započtení..., s. 163.

⁹² KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení...*, s. 137.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 197.

⁹⁵ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení...*, s. 137.

slovenském, přičemž strany řízení se mohou dohodnout, že ústní jednání bude konáno v jiném jazyce. Taková dohoda pak vyžaduje souhlas rozhodčího senátu.⁹⁶ ZRŘ žádné ustanovení, které by stanovilo, jaký jazyk má být v rámci rozhodčího řízení užíván, neobsahuje, a proto je třeba vycházet v souladu s § 30 ZRŘ přiměřeně ze znění OSŘ.⁹⁷ Ten v ustanovení § 18 odst. 1 stanoví, že účastníci mají v soudním řízení rovné postavení, přičemž mají právo jednat ve své mateřštině a soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Odstavec 2 téhož ustanovení je pak upřesněním znění odstavce prvního a ukládá soudu povinnost ustanovit účastníku řízení, jehož mateřštinou není český jazyk, tlumočnicka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.⁹⁸ Povinnost zajistit rovné postavení účastníků rozhodčího řízení ustanovením tlumočnicka byla dovozena Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 19. září 2013, sp. zn. 23 Cdo 3116/2012, který byl vydán ve věci žalobkyně General Plastics Machinery s. r. o. proti žalované SETAVA, s. r. o. Žalobkyně se domáhala žalobou podanou k obecnému soudu zrušení rozhodčího nálezu vydaného Rozhodčím soudem při HK ČR a AK komoře ČR, mj. také z důvodu dle § 31 písm. e) ZRŘ. V odvolacím řízení, které následovalo, byla právním zástupcem žalobkyně vznesena námitka, že žalobkyně nebyla ani v průběhu rozhodčího řízení ani v průběhu soudního řízení poučena o možnosti vést řízení ve své mateřštině ani o přiřazení tlumočnicka, ačkoliv jediný jednatel žalobkyně nerozumí dobře česky a tato povinnost vyplývá jak z jednacího řádu rozhodčího soudu, tak z OSŘ. Odvolací soud zhodnotil námitku jako nedůvodnou, a to zejména s odkazem na to, že právo žalobkyně jednat jednatelkou v jeho mateřštině, případně za účasti tlumočnicka, nebylo porušeno, když námitka byla vznesena až v průběhu odvolacího řízení, v němž již byl jednateli žalobkyně tlumočnicka řádně ustanoven. Opačného názoru byl však Nejvyšší soud, který dospěl k závěru, že existovala-li potřeba ustanovit účastníkovi řízení tlumočnicka v řízení odvolacím, pak tato potřeba existovala i v řízení před soudem prvního stupně a v řízení rozhodčím, které mu předcházelo. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí rovněž vyslovil závěr souladný s judikaturou Nejvyššího soudu, na kterou poukázala dovolatelka, a to s rozhodnutím ze dne 8. srpna 2006, sp. zn. 20 Cdo 1540/2006, v němž bylo judikováno, že „pokud se zastoupený nemůže plnohodnotně podílet na jednání, protože mu nerozumí, nemůže ani využít možnosti aktivně v daném řízení vystupovat, a nemůže proto ani odpovídajícím způsobem vykonávat svá procesní práva a povinnosti. Při opačném výkladu by právo na osobní účast zastoupeného při jednání soudu ztrácelo jakýkoliv reálný procesní smysl.“ Nejvyšší soud se rovněž plně

⁹⁶ ŘÁD ROZHODČÍHO SOUDU PŘI HK A AK ČR. *Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR*. [online]. 2016 [cit. 8. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>>.

⁹⁷ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

ztotožnil se závěry dřívější judikatury, že „jedním ze základních principů, jimiž je občanské soudní řízení ovládáno, je princip rovnosti účastníků, který vyjadřuje skutečnost, že účastníci řízení musí stát před soudem v rovném postavení, aniž by byla jedna nebo druhá strana jakkoli procesně zvýhodněna“ a uzavřel, že v rozhodovaném případě mělo být vyhověno návrhu žalobkyně, a to za použití ustanovení § 30 ZRŘ ve spojení s § 18 odst. 2 OSŘ. Nebyli proto žalobkyni od počátku řízení ustanoven tlumočník, pak byla žalobkyni odňata možnost věc před rozhodci projednat a tato skutečnost představovala důvod pro uplatnění zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ.⁹⁹

České rozhodčí řízení je s ohledem na ustanovení § 19 odst. 3 ZRŘ koncipováno zásadně jako ústní s tím, že ústnost řízení může být na základě výslovné dohody stran vyloučena. Nedojde-li ale mezi stranami k uzavření takové dohody, může neprovedení ústního jednání představovat důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ.¹⁰⁰

Důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ však může být založen i tehdy, není-li nařízeno ústní projednání věci, ačkoliv mezi stranami došlo k uzavření dohody, v níž byla ústnost řízení výslovně vyloučena. Taková příčina může být zavdána ze strany rozhodce, který nezajistí, aby spolu s vyloučením ústního projednání věci nedošlo zároveň k vyloučení ostatních procesních oprávnění stran ve smyslu § 18 ZRŘ.¹⁰¹ Nejvyšší soud k tomu uvádí, že pokud se strany dohodly na vyloučení ústního projednání, nemůže to znamenat, že by tím zároveň omezily svá procesní práva ve smyslu nemožnosti navrhnout další důkazy, popřípadě nemožnosti uplatnit požadavky na jejich provedení, neboť opačný postup by byl porušením práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 38 odst. 2 LZPS.¹⁰² Zrušení rozhodčího nálezu by tak přicházelo do úvahy za situace, kdy se sice strany dohodly na vyloučení ústního jednání, ale následně by jednou ze stran byl navržen takový důkaz, k jehož provedení a řádnému zjištění skutkového stavu by bylo nezbytné jednání nařídit, ale rozhodce by tak neučinil.^{103,104}

Lze tak uzavřít, že strany rozhodčího řízení se mohou v souladu s ustanovením § 19 odst. 1 a 3 ZRŘ dohodnout, že spor bude řešen pouze na základě písemných podkladů a vyloučit tak ústní jednání ve věci, nicméně vždy za podmínky, že v souladu s ustanovením § 18 ZRŘ nebudou omezeny na svých procesních právech. V případě, že by příležitost k uplatnění těchto práv nemohla být dána bez ústního projednání věci, budou muset rozhodci

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. září 2013, sp. zn. 23 Cdo 3116/2012.

¹⁰⁰ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 99.

¹⁰¹ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 194.

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.

¹⁰³ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 195.

¹⁰⁴ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 98 - 99.

těž s ohledem na ustanovení § 19 odst. 2 ZRŘ postupovat tak, aby při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu a nařídit ve věci ústní jednání, neboť v opačném případě by založili důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ.¹⁰⁵

Závěrem je třeba konstatovat, že nevyužije-li strana rozhodčího řízení, byť i z nedbalosti, svých procesních oprávnění, zmešká-li řízení ve věci nebo neučiní-li určitý procesní úkon, ačkoli ji možnost k jejich uplatnění byla řádně a včas ze strany rozhodců poskytnuta, nelze tuto skutečnost považovat za zkrácení práv účastníka řízení, které by zakládalo důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ.^{106,107}

Zmešká-li však strana řízení možnost účastnit se řízení nebo neučiní-li některý z úkonů bez vlastního zavinění, má v souladu § 21 ZRŘ možnost navrhnout rozhodcům, aby učinili přiměřená opatření za účelem dodatečného vykonání zmeškaného úkonu. Nejčastěji půjde o možnost doplnit dokazování či poskytnout vyjádření k věci. Návrh na dodatečné vykonání zmeškaného úkonu může být učiněn pouze stranou řízení, a to nejpozději do okamžiku vyhotovení rozhodčího nálezu, přičemž možnost domoci se dodatečného provedení úkonu je podmíněna jednak existencí objektivní okolnosti, která nastala za trvání rozhodčího řízení a znemožnila výkon procesního úkonu (např. vážné onemocnění strany řízení, náhlé onemocnění či smrt právního zástupce nebo zmocněnce strany, živelní pohroma, nehoda aj.) a dále naplněním kritéria potřeby, což znamená, že vykonání zmeškaného úkonu je nezbytné pro uplatnění práv strany řízení.^{108,109}

Posouzení, zda jsou zde dány důvody pro navrácení v předešlý stav a dodatečné vykonání zmeškaného úkonu, jsou zcela v diskreci rozhodců. Rozhodci nemají povinnost dodatečné provedení zmeškaného úkonu připustit a mohou jej odmítnout. Při rozhodování o přípustnosti postupu dle § 21 ZRŘ pak musí být ze strany rozhodců vždy dbáno o dodržení obecných zásad rozhodčího řízení, zejména pak zásady rovnosti zakotvené v § 18 ZRŘ. Rozhodci nesmí dopustit, aby byl postup dle § 21 ZRŘ kteroukoliv stranou řízení zneužíván a stejně tak nesmí být žádnému z účastníků řízení poskytnuta neodůvodněná výhoda na úkor druhého z nich, neboť takový postup by představoval další z důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ.¹¹⁰

¹⁰⁵ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 98.

¹⁰⁶ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 197.

¹⁰⁷ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 121.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 119, 120, 121.

¹⁰⁹ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení...*, s. 453, 454.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 454.

3 Překvapivost rozhodčího nálezu jako důvod pro jeho zrušení dle § 31 písm. e) ZRŘ a poučovací povinnost rozhodce jako prostředek k naplnění zásady předvídatelnosti rozhodování

Rovnost účastníků rozhodčího řízení jako jedna ze základních zásad rozhodčího řízení je realizována kromě jiného i prostřednictvím zásady předvídatelnosti rozhodování.¹¹¹ Řádné uplatňování této zásady spočívá mj. v tom, že vyústěním rozhodčího procesu je rozhodčí nález vydaný v souladu s očekáváním stran, tedy takový rozhodčí nález, který není pro strany sporu překvapivý.¹¹²

3.1 Překvapivost rozhodčího nálezu

Nepředvídatelnost či překvapivost rozhodčího nálezu je velmi častým důvodem rušení rozhodčích nálezů, a proto je v současné době považována za významný problém rozhodčího řízení.¹¹³ Za překvapivé je podle konstantní judikatorní praxe soudů pokládáno takové rozhodnutí, na základě kterého je daný případ posouzen originálním a nečekaným způsobem, který nemohl účastník řízení předvídat a jenž jej zbavuje možnosti skutkově a právně argumentovat, tj. také uvést všechny relevantní tvrzení a důkazy, když tyto nepovažoval v kontextu dosavadního vývoje řízení za rozhodné.¹¹⁴ Jestliže pak účastník řízení navíc nebyl ze strany rozhodce upozorněn na to, že z jeho pohledu jsou naopak takové skutečnosti považovány za relevantní, a proto může dojít ke zcela odlišnému právnímu posouzení věci, je takový postup pro účastníka řízení překvapivý, neboť v jeho důsledku nemohl uplatnit svá práva, což by zakládalo možnost domáhat se zrušení takového rozhodčího nálezu soudní cestou.¹¹⁵

3.2 Poučovací povinnost dle § 118a OSŘ

K naplnění zásady předvídatelnosti rozhodování slouží mj. poučovací povinnost zakotvená v ustanovení § 118a OSŘ. Jedná se o institut civilního soudního řízení, jehož účelem je jednak zajistit, že rozhodnutí vydané v řízení nebude ani pro jednu stranu rozhodnutím překvapivým a také zabránit zamítnutí žaloby pro neunesení břemene tvrzení

¹¹¹ POKORNÝ, Radek. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 91.

¹¹² JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 196.

¹¹³ LÉKO, Kristián. *Co trápí rozhodčí řízení* [online]. cak.cz, 29. června 2015 [cit. 26. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=14668>>.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010.

¹¹⁵ JANOUŠEK, Martin. In OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím...*, s. 196.

a břemene důkazního, jehož obsah si účastník řízení bez svého zavinění neuvědomil.¹¹⁶

Poučovací povinnost soudce vůči účastníkům soudního řízení zákon předpokládá ve třech případech. Nejprve jde o případ, kdy účastník řízení nevyličil všechny rozhodné skutečnosti či je nevedl úplně, což by vedlo soud k učinění závěru o nedůvodnosti podané žaloby nebo o nedůvodnosti žalobní obrany. Druhou situaci představuje stav, kdy představa soudu o právním posouzení věci je odlišná od účastníkova právního názoru. V obou zmíněných případech má předseda senátu povinnost vyzvat účastníka řízení, aby doplnil svá tvrzení, a poučit jej, o čem má tato tvrzení doplnit, jakož i o následcích nesplnění této výzvy. Třetí situace se týká případu, kdy některý z účastníků dle názoru soudu neunáší své důkazní břemeno a v takovém případě musí být takový účastník ze strany soudu vyzván, aby bez zbytečného odkladu označil relevantní důkazy k prokázání tvrzených skutečností, a musí být opět poučen o následcích nesplnění této výzvy.¹¹⁷

Řádně poskytnuté poučení dle § 118a OSŘ tak umožňuje účastníkům řízení předem zjistit, která z jejich tvrzení jsou osobou rozhodující spor považována za rozhodná, resp. za neprokázaná a tím jim umožňuje tvrdit pro rozhodnutí věci další rozhodné skutečnosti a navrhnout k jejich prokázání relevantní důkazy.¹¹⁸

3.2.1 Aplikace ustanovení § 118a OSŘ na rozhodčí řízení

Poučovací povinnost, jak již bylo výše uvedeno, je jedním z nejdůležitějších institutů k předcházení překvapivým rozhodnutím. Má proto své nezpochybnitelné uplatnění v civilním soudním řízení, kde slouží zejména účastníkům, kteří ke svému zastoupení nevyužívají pomoci odborníka.¹¹⁹

Přestože ZRŘ neobsahuje žádné ustanovení, které by ukládalo poučovací povinnost též rozhodcům, je nutno vycházet ze skutečnosti, že také v rozhodčím řízení je třeba rozhodovat takovým způsobem, aby jeho účastníci nebyli na jeho konci překvapeni jeho výsledkem. Proto i zde nachází poučovací povinnost své uplatnění, a to na základě aplikace ustanovení § 30 ZRŘ.¹²⁰

Ustanovení § 30 ZRŘ hovoří o „přiměřené aplikaci OSŘ, o které bylo velmi stručně pojednáno již v podkapitole 2.1.2. této práce. Zmínila jsem v ní zejména právní názor

¹¹⁶ SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 413.

¹¹⁷ ŠUSTOVÁ, Jana. *Pár poznámek k problematice poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. v rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 13. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovací-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-řízení-82006.html>>.

¹¹⁸ VLASTNÍK, Jiří. K odpovědnosti rozhodce v českém právu. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 20, s. 690.

¹¹⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. *Aplikace procesních předpisů...*, s. 20.

¹²⁰ Tamtéž, s. 18, 19, 20.

Nejvyššího soudu judikovaný v rozsudku sp. zn. 32 Odo 1528/2005, z něhož vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá občanskému soudnímu řádu přímo a jeho jednotlivá ustanovení tak není možné aplikovat na rozhodčí řízení mechanicky, nýbrž je třeba vždy přihlížet k obecným zásadám, jimiž se rozhodčí řízení vyznačuje.¹²¹ Přiměřená aplikace tak znamená, že otázky neupravené ZRŘ lze řešit pomocí právní úpravy obsažené v OSŘ, v rozsahu, v jakém je na rozhodčí řízení aplikovatelná a za předpokladu, že při tom nebudou narušeny principy rozhodčího řízení, zejména jeho neformálnost, důvěrnost a rychlost.¹²²

Poučovací povinnost uplatňovaná v rozhodčím řízení jako nástroj k zamezení překvapivým rozhodnutím je však nejspíše specifikem českého práva. Přestože také v mezinárodním právním prostředí lze vysledovat snahy směřující proti nepředvídatelným rozhodnutím, děje se tak za využití jiných institutů než je poučovací povinnost. Ve valné většině případů je totiž mezinárodní praxí jakákoliv poučovací povinnost v rámci rozhodčího řízení zpochybňována s odůvodněním, že vede k porušování principu nezávislosti a nestrannosti rozhodce a je naopak zdůrazňována maximální odpovědnost stran za uplatnění a ochranu svých práv.¹²³

3.2.2 Spory o aplikaci a rozsah poučovací povinnosti v rozhodčím řízení

Otázka, zda má být ustanovení § 118a OSŘ aplikováno v řízení před rozhodci a případně v jakém rozsahu, vyvolává v posledních letech poměrně vášnivé diskuze odborné veřejnosti i soudů všech instancí, plné protichůdných názorů, a to právě s poukazem na odlišnou povahu obou řízení.

V civilním soudním řízení má poučovací povinnost své opodstatnění především díky zásadě koncentrace, která se však v řízení rozhodčím obecně neuplatní.¹²⁴ Rozhodčí řízení se navíc vyznačuje svým dobrovolným charakterem; účastníci řízení uzavřením rozhodčí smlouvy přijímají možnost rozhodovat o průběhu řízení, mohou jej podstatným způsobem ovlivňovat, na druhou stranu však na sebe přebírají plnou odpovědnost za uplatnění svých práv.¹²⁵

Z řad české odborné veřejnosti lze uvést několik rozdílných postojů k aplikaci poučovací povinnosti rozhodců a jejímu rozsahu. Nejprve jde o názor Bělohávků a Pezla,

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.

¹²² BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. *Aplikace procesních předpisů...*, s. 19.

¹²³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 247.

¹²⁴ ŠUSTOVÁ, Jana. *Pár poznámek k problematice poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. v rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 14. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovaci-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-rizeni-82006.html>>.

¹²⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. *Aplikace procesních předpisů...*, s. 20, 21.

kteří se k poučovací povinnosti v rámci rozhodčího řízení stavějí poněkud skepticky, když zastávají názor, že poučovací povinnost by se měla v rozhodčím řízení uplatnit ve zcela minimálním rozsahu, neboť představuje prejudikování právního názoru rozhodce, čímž porušuje zásadu rovnosti stran ve smyslu § 18 ZRŘ. Vyjádření takového právního názoru má totiž dle autorů v praxi často za následek snahu účastníků řízení působit na osobu rozhodce s cílem dosáhnout změny jeho náhledu na věc a zvrátit tak rozhodnutí ve svůj prospěch, což může vést k ohrožení zásady nezávislosti a nestrannosti rozhodců a tím i celého průběhu řízení. V soudním řízení je toto riziko snižováno hrozbou veřejnoprávních sankcí za případné pokusy o ovlivnění osoby soudce. Český právní řád však v oblasti rozhodčího řízení takové sankce nestanoví, proto je třeba při zvažování míry aplikace institutu poučovací povinnosti v rozhodčím řízení dbát na to, aby mezi rozhodcem a oběma stranami řízení byl dodržován dostatečný odstup, aby nedošlo k ohrožení zásady rovného postavení stran a věc tak byla posouzena nanejvýš nestranně.¹²⁶

Odlišný názor pak zastává Vlastník, který naopak poučovací povinnost považuje za nástroj vedoucí k naplnění zásady kontradiktorního rozhodčího řízení, která je Ústavním soudem považována za jeden z projevů rovnosti stran řízení¹²⁷ a tím i k zajištění spravedlivého rozhodčího procesu. Jen řádně poskytnuté poučení v plném rozsahu, tak jak jej upravuje OSŘ, může dle jeho názoru vést k naplnění ideálu spravedlivého rozhodnutí, které bude odpovídat skutečnému stavu věci. Vlastník dále vyjadřuje přesvědčení, že poučovací povinnost v rozsahu předvídaném ustanovením § 118a OSŘ plní funkci nástroje zajišťujícího procesní ekonomii, neboť pokud by účastník řízení spolu s žalobou předkládal rozhodci také souhrnný popis všech skutkových okolností a všechny myslitelné důkazy, vedlo by to k neúměrnému přetížení rozhodce. Proto má rozhodce v průběhu řízení účastníka poučit o tom, jaké skutečnosti a důkazy má dále předložit, pokud zjistí, že účastník neunáší své břemeno tvrzení či důkazní, nebo liší-li se právní názor rozhodce na posouzení věci od právního názoru účastníka řízení. Poučovací povinnost v rozsahu požadovaném § 118a OSŘ představuje rovněž prostředek směřující k vyšší transparentnosti rozhodování, jasnějšímu a přesnějšímu vymezení pravidel, podle nichž je spor rozhodován a omezení svévole rozhodce.¹²⁸

¹²⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. Aplikace procesních předpisů..., s. 20, 21.

¹²⁷ VLASTNÍK, Jiří. Právo na spravedlivý..., s. 8.

¹²⁸ VLASTNÍK, Jiří. K (ne)povinnosti rozhodců respektovat poučovací povinnost podle §118a občanského soudního řádu a hmotné právo. In BĚLOHLÁVEK, Alexander, KOVÁŘOVÁ, Daniela (eds). *Aktuální otázky rozhodčího řízení: procesní standardy použitelné v rozhodčím řízení a jejich aplikace*. 1. vydání. Praha: HBT, 2016, s. 45.

Její význam je proto Vlastníkem považován za zcela nepochybný, neboť její nedodržení či porušení má nepříznivé dopady na rozhodčí nález ve věci samé.¹²⁹

Výše uvedené postoje v menší či větší míře připouští přiměřenou aplikaci § 118a OSŘ také na řízení rozhodčí. Tyto přístupy je třeba doplnit o názor Kleina, který naopak striktně odmítá jakoukoli možnost uplatnění poučovací povinnosti v řízení před rozhodci a uvádí, že jakákoliv poučovací povinnost ve smyslu § 118a OSŘ je pro účely rozhodčího řízení vyloučena. Svůj nekompromisní postoj k této otázce autor odůvodňuje tím, že rozhodčí řízení je z velké části v dispozici stran a úkolem rozhodce je pouze posoudit, co mu bylo stranami předloženo, nikoliv však jakkoli napomáhat některé ze stran. Pokud by totiž rozhodce poskytoval účastníkům řízení poučení ve smyslu § 118a OSŘ, dopouštěl by se tím jednak porušení § 1 ZRŘ, neboť by nebyl nestranný a napomohl by tím některé ze stran, ale také by takovým postupem porušil § 18 a § 19 odst. 2 téhož zákona, protože by stranám poskytl rozdílnou, a tedy také nerovnou, příležitost k uplatnění jejich práv.¹³⁰

Jde-li o mínění, že poučovací povinnost nelze v rozhodčím řízení aplikovat, protože vede ke zvýhodnění jedné strany a tím k porušení zásady rovnosti procesních stran vyjádřené v ustanovení § 18 a § 19 odst. 2 ZRŘ, dovolím si k němu uvést malé osobní výhrady inklinující k lehké pochybovačnosti o tvrzených dopadech poskytnutého poučení v rozhodčím řízení. K tomuto účelu mi poslouží srovnání institutu poučovací povinnosti v klasickém soudním řízení a v řízení rozhodčím.

Nejprve vycházím z toho, komu je poučení ve smyslu § 118a OSŘ adresováno. Domnívám se, že poučovací povinnost tak, jak je upravena v ustanovení § 118a OSŘ má sloužit oběma stranám řízení (soudního i rozhodčího), a to naprosto stejným způsobem a ve zcela stejném rozsahu, za předpokladu, že se ocitnou v situaci, v níž je takové poučení vyžadováno. Samozřejmě bude vždy záležet na okolnostech konkrétního případu, zda se v takové situaci ocitly strany obě a v takovém případě má být poučení poskytnuto každé z procesních stran, nebo zda se v takové situaci nachází jen jedna z nich a poučení obdrží logicky jen ona.

Na tomto místě musím připomenout, že zásada rovnosti nemá sloužit jako prostředek k dosažení absolutní rovnosti stran řízení a nelze ji proto vykládat tak, že by v každé situaci musely být totožné procesní kroky automaticky činěny vůči oběma stranám sporu.¹³¹ Proto rovněž poučovací povinnost by se měla uplatnit pouze vůči tomu účastníkovi řízení, který se

¹²⁹ VLASTNÍK, Jiří. K odpovědnosti..., s. 690.

¹³⁰ KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody..., s. 131.

¹³¹ LISSE, Luděk. Zákon o rozhodčím řízení..., s. 397.

ocitl v situaci, v níž je takové poučení nezbytné, což z mého pohledu rozhodně nelze považovat za porušení zásady rovnosti stran. Shodně hovoří také autoři komentáře k § 118a OSŘ: „*Důsledným naplněním poučovací povinnosti o hrozícím neúspěchu soud nepřichází o svoji procesní nestrannost, neboť tuto povinnost soud naplňuje vůči kterékoliv straně sporu, jež je ohrožena procesním neúspěchem pro neunesení břemene tvrdit nebo prokazovat. Poučením podle § 118a odst. 1 až 3 soud nepřejímá povinnost zjistit skutkový stav věci, iniciativa tvrzení a prokazování zůstává na stranách*“.¹³²

Zadruhé je potřeba zabývat se funkcí, jakou má poučovací povinnost plnit v rámci toho kterého řízení. Poučovací povinnost je prostředkem typickým pro civilní soudní řízení, který má sloužit k zamezení překvapivým rozhodnutím a zabránění zamítnutí žaloby pro neunesení břemene tvrzení a břemene důkazního.¹³³ Naprosto stejný účel je však sledován aplikací § 118a OSŘ také v řízení rozhodčím, když je třeba zajistit, aby účastníci tohoto řízení nebyli výsledkem rozhodování překvapeni.¹³⁴ Ani v tomto ohledu proto neshledávám žádného rozdílu mezi oběma typy řízení a nevidím důvod, proč by měly být hodnoceny odlišně.

Konečně bych ráda zdůraznila skutečnost, že zásada rovnosti stran a zásada nezávislosti a nestrannosti osoby rozhodující spor, není zásadou, která by se uplatňovala výhradně v rozhodčím řízení, ale že jde o základní stavební kameny rovněž v řízení před civilními soudy (§ 18 OSŘ, čl. 37 odst. 3 LZPS; čl. 36 odst. 2 LZPS). Pakliže se k této skutečnosti přidají výše dovozené závěry, tedy, že poučovací povinnost má v obou řízeních stejné adresáty a je uplatňována k dosažení stejných cílů, pak není dle mého mínění možné tvrdit, že by v jednom řízení (rozhodčím) docházelo aplikací poučovací povinnosti k porušení zásady rovnosti stran a nezávislosti osoby rozhodující spor a v řízení jiném (soudním) při totožné aplikaci a za stejných podmínek nikoliv, a to ani tehdy, zohledníme-li skutečnost, že obě řízení se jinak od sebe poměrně podstatným způsobem odlišují.

Vzhledem k výše komentovanému ustanovení § 118a OSŘ se domnívám, že v rámci klasického soudního řízení nepanují zřejmě žádné podobné obavy o narušení zásady rovnosti účastníků v souvislosti s řádně splněnou poučovací povinností. Proto si myslím, že zde není ani důvod, aby takové obavy panovaly ohledně využití institutu poučení v řízení rozhodčím, za předpokladu, že k aplikaci dochází přiměřeným způsobem, jak předpokládá § 30 ZRŘ. Jsem toho názoru, že řádná aplikace ustanovení § 118a OSŘ není způsobilá znevýhodnit postavení kterékoli z procesních stran sporu (ať už v řízení před soudem či před

¹³² SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád...*, s. 413.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. *Aplikace procesních předpisů...*, s. 20.

rozhodcem), přičemž za řádnou aplikaci považuji takovou aplikaci, která je přiměřená konkrétním okolnostem případu, to znamená, že soudce či rozhodce důsledně zváží do jaké míry a v jakém rozsahu je poučení skutečně potřebné. Je samozřejmé, že vědomým obcházením nebo zneužíváním ustanovení § 118a OSŘ nad míru nutnou okolnostem hrozí nebezpečí, že by skutečně mohlo dojít ke zvýhodnění některé strany řízení, což by mohlo způsobit porušení zásady rovného postavení stran¹³⁵.

Nad rámec výše uvedených negativních přístupů k aplikaci § 118a OSŘ v rozhodčím řízení nelze pominout další ze zmiňovaných negativních hledisek striktní aplikace institutů civilního soudního řízení, včetně poučovací povinnosti, v řízení před rozhodci, na které poukazují Bělohávek s Pezlem. To se může objevit v případě, kdy bude v České republice projednáván mezinárodní spor, pro který by stranami byla sjednána pravomoc a příslušnost zahraničního rozhodčího soudu. V takovém případě se rozhodčí řízení může řídit ustálenými pravidly, pravidly daného zahraničního rozhodčího soudu, případně předpisy legis arbitri, tj. předpisy týkajícími se rozhodčího řízení, které jsou platné, účinné a aplikovatelné v místě, kde se řízení koná. Ustálená pravidla a pravidla zahraničního rozhodčího soudu však nezřídka obsahují množství institutů, které jsou tuzemské úpravě civilního procesu cizí. Pokud by mělo docházet za takové situace ke striktní aplikaci všech předpisů a zásad civilního soudního řízení na mezinárodní rozhodčí řízení, vznikalo by zde nebezpečí, že bude ohrožena právní jistota a legitimní očekávání účastníků řízení. Ti totiž při sjednávání místa řízení a dalších obsahových náležitostí rozhodčí smlouvy spoléhají na to, že jejich případný spor bude projednán v dohodnutém místě a za dohodnutých podmínek, na základě čehož si také utvářejí představy o případné budoucí ochraně svých subjektivních práv. Aby pak nedocházelo k narušení této určité právní jistoty účastníků tím, že na rozhodčí řízení budou mechanicky aplikovány předpisy typické pouze pro tuzemský civilní proces, měly by předpisy jednotlivých národních právních řádů být koncipovány tak, že budou obsahovat toliko rámcovou, obecnou úpravu institutů aplikovatelných v rozhodčím řízení, aby jeho stranám byla zajištěna co možná největší flexibilita a rozhodčí řízení tak mohlo být přizpůsobeno konkrétním podmínkám rozhodovaného sporu.¹³⁶

Zajímavým argumentem hovořícím v neprospěch aplikace poučovací povinnosti v českém rozhodčím řízení je také to, že zřejmě ani sám český zákonodárce při tvorbě ZRŘ nepočítal s možností, že by neposkytnutí poučení ve smyslu § 118a OSŘ mohlo být

¹³⁵ ŠVORČÍK, Otakar. Poučovací povinnost v rozhodčím řízení. In BĚLOHLÁVEK, Alexander, KOVÁŘOVÁ, Daniela (eds). *Aktuální otázky rozhodčího řízení: procesní standardy použitelné v rozhodčím řízení a jejich aplikace*. Praha: HBT, 2016, s. 22.

¹³⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. *Aplikace procesních předpisů...*, s. 22.

subsumováno pod ustanovení § 31 písm. e) ZRŘ jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu. Předpokládat to ani nemohl, když ZRŘ nabyl účinnosti k 1. 1. 1995 a institut poučovací povinnosti byl do OSŘ zakotven až novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., účinnou od 1. 1. 2001. Nabízí se tak otázka, proč by se současné rozhodčí řízení nemělo obejít bez poučovací povinnosti, když se bez ní obešlo až do doby, než byla tato povinnost do OSŘ novelou zákona zavedena.¹³⁷

3.2.3 Poučovací povinnost rozhodců ve světle judikatury českých soudů

Rozhodovací praxe českých soudů týkající se otázky poučovací povinnosti rozhodce je poměrně bohatá a názorově různorodá. V této podkapitole jsou však uvedena jen ta z rozhodnutí, která měla v této oblasti nejzásadnější význam.¹³⁸

Úplně prvním rozsudkem, který se zabýval aplikací ustanovení § 118a OSŘ v rozhodčím řízení, byl rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.¹³⁹ V řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR se žalobkyně vůči žalované domáhala zaplacení finančních částek vyplývajících ze smluv o vyrovnání uzavřených mezi stranami. Rozhodčí soud však shledal smlouvy neplatnými, a aniž účastníky řízení upozornil na to, že má v úmyslu posoudit věc po právní stránce zcela odlišně od důvodu uvedeného v žalobním návrhu, spor rozhodl bez toho, že by žalobkyni poskytl možnost se ke změně právní kvalifikaci vyjádřit či se jí účinným způsobem bránit. Žalobkyně se proto následně domáhala zrušení rozhodčího nálezu u obecného soudu. Věc se dostala až k Nejvyššímu soudu, který se zabýval vztahem OSŘ a ZRŘ (viz. dřívější podkapitoly) a dospěl k závěru, že poučovací povinnost zakotvená v § 118a OSŘ se uplatní rovněž v rozhodčím řízení, neboť zajišťuje naplnění zásady rovnosti stran a předvídatelnosti rozhodnutí. Dle názoru Nejvyššího soudu tak Rozhodčí soud pochybil, když žalobkyni nepoučil o možnosti právní kvalifikace odlišné od žalobního návrhu žalobkyně, čímž jí fakticky znemožnil tvrdit skutečnosti významné z hlediska právního názoru rozhodčího soudu a předložit k jejich prokázání důkazy. Pokud rozhodčí soud svůj odlišný právní názor promítl až do svého konečného rozhodnutí, bylo toto rozhodnutí pro žalobkyni překvapivé, neboť jím bylo rozhodnuto o nároku, který nebyl z její strany tvrzen ani prokazován. Tím dal Nejvyšší soud zapravdu soudům nižších stupňů a judikoval, že odvolací soud nepochybil, když shledal

¹³⁷ DOBIÁŠ, Petr a kol. *Současné trendy...*, s. 42.

¹³⁸ ŠVORČÍK, Otakar. *Poučovací povinnost...*, s. 21.

¹³⁹ Tamtéž.

důvody pro zrušení rozhodčího nálezu z důvodů uvedených v ustanovení § 31 písm. e) a f) ZRR.¹⁴⁰

Dalším z významných rozhodnutí týkajících se aplikace § 118a OSŘ na řízení před rozhodci je bezpochyby rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 3749/2008. Rozhodovaný případ se týkal návrhu na zrušení rozhodčího nálezu vydaného Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR pro odnětí možnosti věc před rozhodci řádně projednat, když Rozhodčí soud zamítl pro nadbytečnost důkaz navržený k provedení oběma stranami řízení a následně rozhodl tak, že pro nepředložení tohoto důkazu se žaloba zamítá z důvodu neunesení důkazního břemene. Nejvyšší soud se k věci vyjádřil následovně: *„Zamítl-li Rozhodčí soud návrh na provedení důkazu potřebného k tvrzení žalobkyně, pro jeho nadbytečnost a poté zamítl žalobu z důvodu, že tento důkaz žalobkyně Rozhodčímu soudu nepředložila, má dovolací soud za to, že za uvedené situace nebyla tímto postupem žalující straně poskytnuta možnost prokázání jejich tvrzení. K tomu je nutno uvést, že rozhodčí senát pochybil, jestliže ve smyslu ust. § 118a odst. 3, popř. § 119a odst. 1 OSŘ žalobkyni nevyzval, aby bez zbytečného odkladu navrhla důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, pokud zjistil, že tyto důkazy dosud neoznačila, jak tomu bylo v souzené věci. [...]Rozhodčímu soudu je nutno vytknout též to, že v rozporu s citovanou judikaturou nedostatečně zdůvodnil, proč žalovanou navržený důkaz nebyl s odkazem na jeho nadbytečnost proveden, když následně v rozhodčím nálezu uzavřel, že právě tento důkaz byl pro posouzení věci samé klíčový“.*¹⁴¹

Na oba výše citované rozsudky Nejvyššího soudu později navázal také Ústavní soud svým nálezem ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, v němž vyšel z toho, že rozhodčí nález nesmí být pro účastníky řízení překvapivý a že rozhodčí řízení nesmí stát mimo jakoukoli kontrolu ze strany obecných soudů. Rozsah této kontroly přitom musí být vyvážen tak, aby na jednu stranu byla účastníkům řízení poskytována dostatečná právní ochrana, ale aby tím na stranu druhou nedošlo k popření výhod a praktické využitelnosti rozhodčího řízení.¹⁴² Ústavní soud zde však také učinil pro nadcházející rozhodčí praxi poměrně nepovedený závěr, že: *„Rozhodce nemůže být pouze pasivním činitelem, ale způsobem vedení řízení musí zajistit, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé. K dosažení tohoto cíle se v civilním soudním řízení uplatňuje poučovací povinnost soudu; není důvodu, proč by poučovací povinnost neměl mít rozhodce, jenž v rozhodčím řízení plní roli rozhodovacího*

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008.

¹⁴² VALOUŠKOVÁ, Zuzana. K překvapivosti rozhodčích nálezů ve světle judikatury českých soudů. *Právní rádce*, 2012, roč. 20, č. 1, s. 58.

*orgánu místo soudu. Poučovací povinnost rozhodce není v rozporu s povahou rozhodčího řízení, resp. jinak řečeno, ani specifika rozhodčího řízení nemohou být argumentem pro závěr, že rozhodce nemusí dbát o předvídatelnost svého rozhodování.*¹⁴³ Tímto Ústavní soud v návaznosti na dosavadní rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dovodil, že opomenutí poučovací povinnosti v rozhodčím řízení obecně představuje důvod pro zrušení rozhodčího nálezu soudem, neboť neúspěšné straně sporu nebyla poskytnuta náležitá možnost věc před rozhodci projednat.¹⁴⁴

Výše jmenovaná rozhodnutí nejsou odbornou veřejností považována za příliš šťastná, neboť pokud by byla interpretována v tom smyslu, že rozhodce musí během řízení vždy a za každých okolností poučovat účastníky dle § 118a OSŘ, jinak by bylo řízení stíženo závažnou procesní vadou, která by znamenala odnětí možnosti věc před rozhodci projednat, mělo by to za následek, že kterákoli strana sporu by se mohla v případě svého neúspěchu v rozhodčím řízení, kterého se na základě podpisu rozhodčí smlouvy dobrovolně účastnila a převzala tak odpovědnost za uplatnění svých práv, kdykoli domáhat zrušení rozhodčího nálezu s odůvodněním, že nebylo aplikováno ustanovení § 118a OSŘ. Nemohu jinak, než souhlasit s autorkou citovaného článku, která takový výklad považuje za naprosto nevhodný, neboť rozšiřuje rozsah zrušovacího důvodu uvedeného v ustanovení § 31 písm. e) ZRŘ takovým směrem, který normotvůrce zcela jistě nezamýšlel, což by ve svém důsledku mohlo vést až k narušení zásad charakteristických pro rozhodčí řízení.¹⁴⁵

Období vzniku citovaných rozhodnutí se vyznačovalo poměrně markantní snahou obecných soudů v co největší míře aplikovat ustanovení OSŘ, včetně jeho § 118a, také v řízení před rozhodci, čímž se rozhodčí řízení začalo poměrně podstatným způsobem blížit řízení soudnímu.¹⁴⁶

Tyto snahy jsou v české rozhodovací praxi znatelné až do vydání rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 4706/2010, jímž došlo k určitému zkorigování poučovací povinnosti.¹⁴⁷ Ačkoliv je toto rozhodnutí Vrchním soudem v Praze řazeno ještě do předchozího období jakési (slovy soudu) „hypertrofické“ aplikace ustanovení

¹⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

¹⁴⁴ VALOUŠKOVÁ, Zuzana. K překvapivosti rozhodčích..., s. 58.

¹⁴⁵ ŠUSTOVÁ, Jana. *Pár poznámek k problematice poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. v rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 20. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznemek-k-problematice-poucovací-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-řízení-82006.html>>.

¹⁴⁶ JIRSA, Jaromír. *Poučení podle § 118a o. s. ř. v rozhodčím řízení* [online]. pravni prostor.cz, 21. prosince 2015 [cit. 20. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.pравниprostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/poučení-podle-118a-o-s-r-v-rozhodcim-řízení>>.

¹⁴⁷ ŠVORČÍK, Otakar. *Poučovací povinnost...*, s. 21.

§ 118a OSŘ¹⁴⁸, domnívám se, že v něm již lze vysledovat jistý odklon od stávající soudní judikatury, když v něm bylo Nejvyšším soudem dovozeno, že: „*Postup podle ustanovení § 118a OSŘ přichází v úvahu jen tehdy, [...] jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nepostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci. Ustanovení § 118a odst. 2 OSŘ [...] pak míří speciálně na situace, kdy účastník nevyličil všechny skutečnosti rozhodné pro právní posouzení věci z toho důvodu, že je z pohledu jím zvažovaného právního posouzení, odlišného od právního posouzení věci soudem, za právně významné nepovažoval. Jsou-li však dosavadní tvrzení (a navržené důkazy) postačující i pro objasnění skutkového stavu věci rozhodného z hlediska hypotézy právní normy zvažované soudem, není k poučení podle ustanovení § 118a odst. 2 OSŘ důvod.*“¹⁴⁹

Zcela přelomovým rozhodnutím je však, jde-li o nutnost aplikace ustanovení § 118a OSŘ na řízení před rozhodci, usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 2251/2011, v němž sice Nejvyšší soud setrval na závěrech dosavadní soudní judikatury, že poučovací povinnost ve smyslu § 118a OSŘ se přiměřeně použije i v rozhodčím řízení, avšak nadto učinil významný závěr, jenž by pro budoucí judikatorní činnost obecných i rozhodčích soudů a rozhodců mohl znamenat výrazný posun jiným směrem. Učinil totiž verdikt, že poučovací povinnost může být v rámci rozhodčího řízení uplatněna pouze za tím účelem, „*aby se účastník nedozvěděl až z rozhodnutí pro něho nepříznivého, tedy překvapivě, že podle hodnocení soudu neunesl břemeno tvrzení či důkazní břemeno, a aby měl příležitost doplnit chybějící tvrzení či navrhnout další důkazy. Jestliže však žaloba byla zamítnuta (nebo obrana proti ní neobstála) nikoli proto, že by účastníci neunesli důkazní břemeno, ale na základě zjištěného skutkového stavu, nebylo zde ani důvodu pro postup soudu podle ustanovení § 118a OSŘ.*“¹⁵⁰

Zdá se, že obecné soudy se v současné době začínají vydávat touto nově naznačenou cestou, což je patrné v jednom z posledních rozhodnutí týkajících se aplikace § 118a OSŘ v rozhodčím řízení. Tímto rozhodnutím je rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, sp. zn. 1 Cmo 56/2015, v němž rozhodl, že důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem nemůže být bez dalšího skutečnost, že účastník nebyl v průběhu rozhodčího řízení poučen ve smyslu § 118a OSŘ, ale že jeho aplikace je nutná pouze v případě, je-li jeho prostřednictvím potřeba předejít nepříznivému, tj. překvapivému rozhodčímu nálezu založenému na neunesení břemene tvrzení, břemene důkazního, či na odlišném právním posouzení žalobou vyličeného

¹⁴⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, sp. zn. 1 Cmo 56/2015.

¹⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010.

¹⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2013, sp. zn. 23 Cdo 2251/2011.

skutku.¹⁵¹ V daném případě soud neshledal naplnění zrušovacího důvodu dle § 31 písm. e) ZRŘ, když průběh rozhodčího řízení vyhodnotil bez jakýchkoli pochyb jako zcela předvídatelný, respektující zásadu rovnosti jeho účastníků (§ 18 ZRŘ) a vydaný rozhodčí nález pak za nepřekvapivý, a to i přes absentující poučení dle § 118a OSŘ.¹⁵²

Se závěry učiněnými obecnými soudy ve dvou posledně citovaných rozhodnutích se mohu plně ztotožnit, neboť se domnívám, že je správné, aby poučovací povinnost byla v rozhodčím řízení uplatňována, avšak vždy jen v takovém rozsahu, jaký je za daných okolností nezbytný. Zcela proto souhlasím se závěrem Vrchního soudu v Praze, že poučovací povinnost by měla v rozhodčím řízení nalézt své uplatnění pouze tehdy, má-li sloužit k odvrácení překvapivého rozhodčího nálezu založeného na neunesení břemene tvrzení a břemene důkazního, či na odlišném právním posouzení skutku vylíčeného v žalobě.

Bude však velmi záležet na tom, zda se soudy budou v budoucnu ubírat tímto směrem a stanoví pevné hranice, v jakých se mají rozhodci pohybovat, aby jejich nálezy nebyly překvapivé a obstály tak před civilními soudy, jakož i mantinely účastníkům řízení, v jejichž rámci se budou moci domáhat zrušení rozhodčích nálezů z důvodu nemožnosti věc projednat před rozhodci. Domnívám se, že pouze tak mohou soudy odstranit právní nejistotu, kterou za poslední roky své rozhodovací činnosti v této oblasti vyvolaly.

Do doby, než soudy přijmou jednotný názor na aplikaci § 118a OSŘ ve vztahu k rozhodčímu řízení, je nutné brát dosavadní rozhodovací soudní praxi s rezervou a jednotlivá rozhodnutí hodnotit vždy ve vztahu ke konkrétním případům. Prozatím tedy nemohou vydaná soudní rozhodnutí sloužit jako obecné vodítko pro postup rozhodců v rozhodčím řízení.¹⁵³

¹⁵¹ JIRSA, Jaromír. Poučení podle § 118a o. s. ř. v rozhodčím řízení [online]. *pravni prostor.cz*, 2015 [cit. 20. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.pравниprostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/pouceni-podle-118a-o-s-r-v-rozhodcim-řízení>>.

¹⁵² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, sp. zn. 1 Cmo 56/2015.

¹⁵³ DOBIÁŠ, Petr a kol. *Současné trendy řešení sporů v rozhodčím řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 45.

4 Zahraníční exkurz: Srovnání s právní úpravou Slovenské republiky

4.1 Nemožnost věc před rozhodci projednat ve světle slovenského ZRK

Právní úprava rozhodčího řízení je na území Slovenské republiky obsažena primárně v zákoně č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní. Stejně jako v České republice, nejde o právní úpravu zcela komplexní, a proto je v ustanovení § 51 odst. 3 ZRK stanoveno, že není-li možné určitou otázku vyřešit podle ZRK, podpůrně se využijí také ustanovení civilního sporového poriadku, obecného procesního předpisu upravujícího řízení před civilními soudy. I slovenská právní úprava limituje aplikaci ustanovení CSP termínem „přiměřeně“ a navíc výslovně dodává, že ustanovení CSP mohou být užita jen do té míry, pokud to povaha rozhodčího řízení připouští.¹⁵⁴ Jednotlivá ustanovení CSP tak mohou být v rámci rozhodčího řízení využita pouze tehdy, nedojde-li jejich aplikací k narušení zásad ovládajících rozhodčí řízení a k potlačení široce formulovaných oprávnění a diskrece rozhodců a rozhodčích soudů. Přestože je subsidiarita všeobecného procesního předpisu upravujícího řízení před soudy ustanovením § 51 odst. 3 ZRK limitována, ve slovenské odborné literatuře je v kontextu současného rozhodčího řízení její uplatnění považováno za zcela překonané. Její nevhodnost je spatřována zejména v souvislosti s mezinárodní arbitráží, neboť strany sporu jsou nuceny seznámit se kromě jiného také s úpravou řízení před civilními soudy, což pro ně může znamenat významnou překážku pro to, aby si daný stát zvolily jako místo pro konání mezinárodního rozhodčího řízení.¹⁵⁵

Jde-li o důvody, pro které je možno domáhat se zrušení rozhodčího nálezu, resp. dle slovenské právní úpravy rozhodčího rozsudku, tyto jsou taxativně vyjmenovány v § 40 ZRK. Výčet zrušovacích důvodů obsažený v ZRK je od výčtu zrušovacích důvodů dle českého ZRŘ poněkud odlišný. Některé z důvodů jsou formulovány v podstatě shodně a dopadají na totožné situace, některé ale naopak vykazují určitá specifika.¹⁵⁶ Příkladem těchto specifických zrušovacích důvodů může být možnost zrušení rozhodčího nálezu dle § 40 odst. 1 písm. b) ZRK pro rozpor s veřejným pořádkem Slovenské republiky, kterou český ZRŘ neupravuje, nebo naopak § 31 písm. g) ZRŘ, který lze využít tehdy, jsou-li dány důvody, pro které by

¹⁵⁴ Zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní, ve znení neskorších predpisov.

¹⁵⁵ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom konaní. Komentár*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 663, 664.

¹⁵⁶ Zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní, ve znení neskorších predpisov.

bylo možno žádat o obnovu soudního řízení, jenž sice byl ve slovenském ZRK původně obsažen, ale s účinností od 1. 1. 2015 došlo k jeho vypuštění.¹⁵⁷

Pokud jde o zrušovací důvod upravený v § 31 písm. e) ZRŘ, obsahuje slovenský ZRK z obsahového hlediska ekvivalentní zrušovací důvod, pouze rozdělený do dvou různých bodů. Odejmutí možnosti věc před rozhodci projednat odpovídá právní úpravě v § 40 odst. 1 písm. a) ZRK bodu 2., tedy, že straně řízení nebylo umožněno zúčastnit se rozhodčího řízení, a také bodu 4., tedy, že řízení před rozhodci probíhalo v rozporu s dohodou stran či s ustanoveními zákona, to však pouze za předpokladu, že tyto skutečnosti mohly mít vliv na rozhodnutí ve věci samé.¹⁵⁸

Odejmutí možnosti zúčastnit se rozhodčího řízení je zároveň porušením práva být slyšen zakotveného v § 17 ZRK. Jeho porušení může být způsobeno buď tím, že účastník řízení nebyl o zahájení rozhodčího řízení vůbec vyrozuměn, nebo že v průběhu rozhodčího řízení došlo k procesním pochybením, v jejichž důsledku nebyla straně řízení poskytnuta příležitost vyjádřit se k projednávané věci a na podporu svých tvrzení předložit rozhodné argumenty.¹⁵⁹

Porušení práva zúčastnit se rozhodčího řízení vždy znamená zároveň i procesní vadu odůvodňující podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu dle § 40 odst. 1 písm. a) bodu 4. ZRK. Zrušovací důvod uvedený v bodě 2. tohoto ustanovení se tak z velké části překrývá se zrušovacím důvodem uvedeným v bodě 4. téhož ustanovení.¹⁶⁰

V bodě 4. § 40 odst. 1 písm. a) ZRK jsou upraveny následky procesních vad rozhodčího řízení a nedostatků při ustanovení rozhodčího soudu. Příkladem takových procesních vad může být nedoručení vyjádření jedné strany sporu druhé straně, skutečnost, že v rozporu se zákonem nebo dohodou stran nebylo nařízeno ústní projednání věci, existence vad při provádění důkazů, vedení řízení v jazyku odlišném od dohody stran aj.¹⁶¹

Stejně jako v českém rozhodčím řízení, i v rámci slovenského rozhodčího řízení platí, že uplatnění procesních práv účastníků musí vždy vycházet z jejich rovného postavení v rámci řízení. Zásada rovnosti stran řízení je zakotvena v § 17 ZRK, přičemž jde o jedno z nejdůležitějších ustanovení tohoto zákona. Jde o ustanovení kogentní, od něhož se nelze odchýlit, a které v sobě obsahuje dvě související zásady, a to zásadu rovnosti stran a právo

¹⁵⁷ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 522.

¹⁵⁸ Zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní, ve znení neskorších predpisov.

¹⁵⁹ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 541, 542.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 542.

¹⁶¹ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 547.

uplatnit v řízení svá práva, resp. právo být slyšen. Zásada rovnosti stran se projevuje zejména tím, že každý z účastníků řízení musí mít stejnou možnost účastnit se jednání před rozhodčím soudem, předložit rozhodčímu soudu své argumenty, na jejichž základě má být věc rozhodnuta, k prokázání svých tvrzení navrhovat důkazy, provádění důkazů se zúčastnit a vyjádřit se k tvrzením, námitkám i důkazům druhé strany. Za tím účelem musí být účastníci řádně a včas vyrozuměni o zahájení rozhodčího řízení i o procesních krocích druhého z účastníků řízení jako i o úkonech a postupech rozhodčího soudu.¹⁶²

Nutno však zdůraznit, že ani zde nelze zásadu rovnosti chápat v absolutním smyslu, a tedy vždy bude záležet na konkrétních okolnostech případu. Za porušení zásady rovnosti tak není bez dalšího považována např. skutečnost, že rozhodce či rozhodčí soud neprovedl v řízení všechny účastníky navrhované důkazy.¹⁶³ Neprovedení navrženého důkazu však může představovat důvod pro zrušení rozhodčího nálezu soudem tehdy, bylo-li následně ve vydaném rozhodčím nálezu konstatováno, že právě tento neprovedený důkaz byl pro rozhodnutí ve věci samé klíčový a účastník řízení tak spor prohrál pro neunesení důkazního břemene.¹⁶⁴

Stejně tak jako v českém rozhodčím řízení není dále bez dalšího důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu ani skutečnost, že rozhodčí řízení je vedeno v jazyce, kterému některý z účastníků řízení nerozumí, jestliže se na tom účastníci dohodli v rozhodčí smlouvě a v souladu se zákonem.¹⁶⁵ Pakliže se strany řízení nedohodly na tom, v jakém jazyku bude rozhodčí proces probíhat, rozhodne o něm v rámci své diskreční pravomoci rozhodčí soud. Opět však musí být plně respektována zásada rovnosti stran, neboť v opačném případě by mohlo dojít k odejmutí možnosti některé strany být slyšen a uplatnit před rozhodci svá procesní práva, čímž by byl založen důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 40 odst. 1 písm. a) bodu 4. ZRK.¹⁶⁶

Za porušení § 17 ZRK nelze považovat ani skutečnost, že v řízení nebylo nařízeno ústní projednání věci, jestliže o to ani jeden z účastníků nepožádá nebo jestliže se účastníci řízení nedohodli na ústním projednání věci.¹⁶⁷

¹⁶² GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 253, 255.

¹⁶³ Tamtéž, s. 256.

¹⁶⁴ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 547, 548.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 256.

¹⁶⁶ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 373, 374.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 256.

Z výše uvedeného je zjevné, že zrušovací důvody uvedené v § 40 odst. 1 písm. a) bodech 2. a 4. jsou z obsahového hlediska v zásadě identické se zrušovacím důvodem dle § 31 písm. e) ZRŘ, a tedy, že účastníkům rozhodčího řízení na území Slovenské republiky je rovněž dána možnost domáhat se zrušení rozhodčího nálezu před obecným soudem v případě, kdy jim z důvodů procesních pochybení na straně rozhodčího soudu nebylo umožněno řádně věc před rozhodci projednat.

Závěrem je však potřeba upozornit na jednu velmi podstatnou odlišnost slovenské právní úpravy, a to, že možnost uplatnit uvedené zrušovací důvody u obecného soudu je v rámci slovenského rozhodčího řízení, na rozdíl od české právní úpravy, limitováno povinností namítnout nejprve procesní pochybení rozhodce či rozhodčího soudu dle § 17a ZRK, a to ve lhůtě bez zbytečného odkladu od chvíle, kdy se o těchto pochybeních účastník řízení dozvěděl, nebo ve lhůtě určené či dohodnuté, neboť v opačném případě by účastník řízení byla možnost domáhat se zrušení rozhodčího nálezu u civilního soudu zcela odepřena.¹⁶⁸

4.2 Poučovací povinnost rozhodce z pohledu slovenského práva

Otázkou využití institutu poučovací povinnosti v rámci rozhodčího řízení se zabývá nejen česká právní doktrína, nýbrž jde o problematiku diskutovanou rovněž v rámci zahraničního právního prostředí. Otázkou, zda má být rozhodce zatížen povinností poučovat účastníky řízení o jejich procesních právech a povinnostech, se zabývala například také slovenská či německá soudní judikatura i odborná veřejnost. Na rozdíl od České republiky jsou však ostatní zahraniční státy v řešení této záležitosti konzistentní a zaujímají poměrně jednoznačný postoj.¹⁶⁹

V rámci slovenské právní úpravy je poučovací povinnost ve smyslu § 118a OSŘ ekvivalentně upravena ustanovením § 160 CSP. Dle odstavce 1 tohoto ustanovení má soudce povinnost poučit v rámci soudního řízení účastníky o jejich procesních právech a povinnostech v rozsahu stanoveném tímto procesním předpisem.¹⁷⁰

Z výkladu ustanovení § 51 odst. 3 ZRK by mohlo být vyvozeno, že ustanovení § 160 CSP má být přiměřeně aplikováno také v rámci rozhodčího řízení, stejně tak, jako je z § 30 ZRŘ vyvozována povinnost aplikovat v rozhodčím řízení § 118a OSŘ.

¹⁶⁸ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 542, 550.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 257, 258.

¹⁷⁰ Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znení neskorších predpisov.

Slovenská právní doktrína však k dané problematice zaujíma odlišný postoj. Vychází přitom z německé odborné literatury a soudní rozhodovací praxe. Německý Spolkový soudní dvůr judikoval, že ustanovení § 139 německého občanského soudního řádu (ZPO), upravující poučovací povinnost soudu, se v rozhodčím řízení obecně neuplatní, pokud se strany nedohodly jinak. Poučovací povinnost pak má v rozhodčím řízení nalézt své uplatnění pouze tehdy, má-li být věc rozhodnuta na základě skutkových či právních stanovisek rozhodců, která nebyla stranami řízení brány do úvahy a řízení by tak pro ně mohlo skončit vydáním překvapivého rozhodčího nálezu.¹⁷¹

Inspirována německým přístupem, zaujíma taktéž slovenská jurisprudencie ohledně poučovací povinnosti rozhodců odmítavý postoj a dospívá k závěru, že rozhodce ani rozhodčí soudy nemají obecnou povinnost poskytovat účastníkům řízení všeobecné poučení o jejich procesních právech a povinnostech ve smyslu § 160 CSP. Institut poučovací povinnosti pak má být v rozhodčím řízení aplikován pouze v případě, kdy rozhodce dospěje k právnímu názoru odlišnému od názoru některého z účastníků řízení a má tak sloužit toliko coby prostředek k zamezení překvapivým rozhodčím nálezům.¹⁷²

¹⁷¹ GYÁRFÁŠ, Juraj. In GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. (eds). *Zákon o rozhodcovskom...*, s. 257, 258.

¹⁷² Tamtéž, s. 257, 258.

Závěr

Účelem této diplomové práce bylo zanalyzovat problematiku zrušení rozhodčího nálezu z důvodu uvedeného v § 31 písm. e) ZRŘ, tj. pro odnětí možnosti projednat věc před rozhodci a zaměřit se zejména na dílčí aspekt tohoto zrušovacího důvodu, kterým je aplikace resp. „neaplikace“ § 118a OSŘ upravující poučovací povinnost v řízení před rozhodci.

Cílem práce bylo nalézt odpověď na výzkumnou otázku položenou v její úvodní části za současného potvrzení nebo vyvrácení formulovaných hypotéz. Odpověď na tuto otázku byla nalézána v rámci čtyř kapitol vytvářejících obsahový rámec této práce.

V první kapitole bylo stručně pojednáno o procesu zrušení rozhodčího nálezu, tj. o povaze řízení, návrhu na jeho zahájení a možnostech, jak může být ve věci rozhodnuto.

Následující kapitola již byla věnována samotnému zrušovacímu důvodu uvedenému v § 31 písm. e) ZRŘ a jeho konkrétnímu obsahovému vymezení, a to v kontextu práva na spravedlivý proces a rovněž v souvislosti se zásadou rovného postavení stran zakotvenou v § 18 ZRŘ. V rámci této kapitoly došlo k potvrzení první hypotézy, tedy, že i v rozhodčím řízení musí být dbáno na dodržování všech zásad spravedlivého procesu, neboť skutečnost, že se strany řízení dohodly na přenesení pravomoci k rozhodnutí sporu na jiný rozhodující orgán, neznamená, že se vzdaly svého práva na právní ochranu, neboť čl. 36 odst. 1 LZPS se nevztahuje pouze k rozhodovací činnosti orgánu soudní moci, nýbrž také k činnosti „jiných orgánů“. Zároveň byla potvrzena také druhá z hypotéz, když jsem v rámci této kapitoly na základě všech uvedených skutečností dospěla k závěru, že obsahový rámec zrušovacího důvodu uvedeného v § 31 písm. e) ZRŘ je vytvářen procesními právy a povinnostmi subjektů rozhodčího řízení, na jejichž dodržení je třeba trvat a k jejichž uplatnění musí být stranám poskytnuta stejná příležitost. Vzhledem ke specifické povaze rozhodčího řízení se však neuplatní všechna procesní práva a povinnosti v plném rozsahu tak, jako v řízení soudním, nýbrž je třeba vždy přihlídnout k jeho charakteristickým zásadám, na nichž spočívá, aby nedošlo k popření jeho smyslu a účelu.

Ve třetí kapitole jsem se zabývala předvídatelností rozhodování v rámci rozhodčího řízení a překvapivými rozhodčími nálezy, které představují jeden z velmi problematických aspektů zrušovacího důvodu dle § 31 písm. e) ZRŘ. V této souvislosti bylo zejména pojednáno o poučovací povinnosti ve smyslu § 118a OSŘ jako institutu sloužícímu k předcházení překvapivým rozhodčím nálezům, a o tom, zda vůbec a popřípadě v jakém rozsahu má být tento institut využíván v rámci rozhodčího řízení. Otázka aplikace poučovací

povinnosti zde byla řešena v rámci rozmanitého názorového diskursu odborné veřejnosti a ve světle vyvíjející se judikatury českých soudů.

Čtvrtá kapitola byla věnována komparaci české a slovenské právní úpravy rozhodčího řízení a byla pojata jako vhodné doplnění kapitoly třetí o určitý mezinárodní přesah, jde-li o otázku zrušení rozhodčího nálezu pro nemožnost projednat věc před rozhodci a povinnost rozhodců poskytovat stranám řízení poučení ve smyslu § 118a OSŘ. Provedení komparace jsem považovala za nutné zejména pro komplexnější zpracování zvoleného tématu a za účelem zformulování objektivně přijatelných závěrů. Komparace byla provedena s právní úpravou Slovenské republiky, neboť jde o sousední stát, s nímž Českou republiku pojí mnoho společného, ať už jde o tradice, historii či systém práva, a z tohoto důvodu jsem předpokládala, že také k aplikaci poučovací povinnosti rozhodců bude přistupováno obdobným způsobem, jakým k ní dochází v České republice.

Po vzájemném porovnání právních úprav vyšlo najevo, že jde-li o obsahovou stránku zrušovacího důvodu § 31 písm. e) ZRŘ, obsahuje slovenský ZRK téměř totožnou právní úpravu, byť trochu jinak utříděnou, nežli je tomu v ZRŘ. Jde-li o využití institutu poučovací povinnosti, vyšlo najevo, že povinnost rozhodců poskytnout účastníkům rozhodčího řízení poučení ve smyslu §118a OSŘ, resp. § 160 CSP, se uplatní rovněž v rámci slovenského rozhodčího řízení, avšak rozhodně ne v natolik širokém rozsahu, jako se tomu děje v České republice. Slovenská právní doktrína, inspirována v této oblasti německou úpravou, se přiklání toliko k limitované povinnosti rozhodců poskytovat stranám řízení poučení, přičemž toto omezení spočívá v nutnosti předejít překvapivému rozhodčímu nálezu za situace, kdy hodnocení právních a skutkových okolností ze strany rozhodce je odchylné od hodnocení účastníků řízení.

K totožným závěrům dospěly v poslední době také české soudy v rámci své rozhodovací činnosti, když judikovaly, že neposkytnutí poučení ve smyslu § 118a OSŘ ze strany rozhodce stranám řízení může zakládat důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. e) ZRŘ, avšak jen tehdy, mělo-li jím být předejito překvapivému rozhodčímu nálezu založenému na neunesení břemene tvrzení, břemene důkazního, či na odlišném právním posouzení skutku vyličeného v žalobním návrhu.

Nicméně otázka míry aplikace ustanovení § 118a OSŘ na řízení před rozhodci nebyla za léta soudního rozhodování doposud vyjasněna a nebyly učiněny finální závěry, kterými by se mohli rozhodci s konečnou platností řídit. Cesta k nalezení optimálního řešení tak zůstává stále otevřena. Nejedná se však o jednoduchou záležitost, neboť ani rozhodci s mnohaletými zkušenostmi neznají jednoznačné a uspokojivé řešení této situace. Důkazem toho může být

nedávný rozhovor s předsedkyní Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, Marií Karfíkovou. Ona sama považuje otázku aplikace poučovací povinnosti v rozhodčím řízení v současnosti za vůbec nejdiskutovanější a staví se na stranu jejích odpůrců, když aplikaci tohoto institutu na rozhodčí řízení považuje za chybnou a zastává názor, že jí může docházet k narušení nezávislosti rozhodců a porušení zásady rovnosti stran. Jasnou představu o tom, jakým způsobem by se aktuální problematika situace dala řešit, však nemá a považuje ji za značně komplikovanou.¹⁷³

Po zhodnocení všech skutečností, zvážení argumentů odborné veřejnosti, právních názorů soudů a po provedené komparaci jsem dospěla k závěru, že musí být verifikována také poslední z hypotéz, a tedy, že poučovací povinnost ve smyslu § 118a OSŘ má mít v intencích současné právní úpravy českého rozhodčího řízení svůj prostor, neboť jej lze považovat za prostředek, který je způsobilý efektivním způsobem zamezovat vydávání překvapivých rozhodčích nálezů, což zároveň vede k odbourání nepředvídatelnosti rozhodování, zachování spravedlivého procesu a zvyšování právní jistoty účastníků řízení. Jde-li o otázku, za jakých podmínek a v jakém rozsahu má docházet k její aplikaci, dospěla jsem k závěru, že by poučení ve smyslu § 118a OSŘ mělo být v rozhodčím řízení přípustné pouze v nezbytně nutném rozsahu a jen za situace, kdy by odlišný právní názor rozhodce a účastníků řízení měl mít za následek vydání překvapivého rozhodčího nálezu v důsledku nepředvídatelného postupu rozhodce a neúspěch některé ze stran sporu pro neunesení důkazního břemene a břemene tvrzení. Účastník řízení by v takovém případě měl být informován o tom, že rozhodce pojal na projednávanou věc jiný právní názor, a poučen o možnosti doplnit relevantní tvrzení a důkazy, domnívá-li se, že jich je třeba. Nemyslím si, že by tímto postupem rozhodce jakkoli narušoval zásadu rovnosti stran, nezávislosti a nestrannosti rozhodce či předjímal výsledek řízení, neboť je jen na účastníku řízení, zda vyhodnotí tuto skutečnost, tak, že by mohla vést k jeho případnému neúspěchu ve věci a navrhne další rozhodné skutečnosti a důkazy, či zda se domnívá, že již žádná další tvrzení ani důkazy není třeba rozhodci předkládat.

Do budoucna by však zcela jistě stálo za zvážení též využití jiných instrumentů k dosahování předvídatelnosti rozhodování v rámci rozhodčího řízení, které by případně mohly vést k úplnému nahrazení současného institutu poučovací povinnosti. Zahraniční rozhodčí praxe využívá kupříkladu kontrolu logické provázanosti výroku a odůvodnění rozhodčího nálezu určeným orgánem rozhodčího soudu¹⁷⁴ nebo nemožnost rozhodců

¹⁷³ HAVLÍČEK, Karel. Výzvy, které se neodmítají..., s. 17, 18.

¹⁷⁴ VALOUŠKOVÁ, Zuzana. K překvapivosti..., s. 60, 61.

zohlednit jiné skutečnosti, než ty, které byly skutečně projednány, přičemž strany mohou být upozorněny na konkrétní judikaturu i právní předpisy a může jím být poskytnut prostor k vyjádření jejich názoru na věc z hlediska skutkového a právního¹⁷⁵. Ke zvýšení transparentnosti rozhodování bývá využíváno také zveřejnění separátního vóta spolu s rozhodčím nálezem stranám řízení, neboť rozhodci tak musí dbát na kvalitu odůvodnění rozhodčího nálezu, v němž se musí dostatečně vypořádat také s odlišnými názory ostatních členů rozhodčího senátu a strany tak mají možnost lépe zhodnotit činnost rozhodců.¹⁷⁶

Pro účely českého rozhodčího řízení bych si dokázala představit zejména užití institutu povinně využívaného v rámci mezinárodního rozhodčího řízení ICC, tzv. soupisu sporných otázek¹⁷⁷ (v originále „Terms of Reference“) zakotveného v čl. 23 Pravidel rozhodčího řízení ICC.¹⁷⁸ Za výhody soupisu sporných otázek je považováno zejména to, že si prostřednictvím něj strany řízení mohou dohodnout procesní pravidla rozhodčího řízení (např. rozhodné právo, jazyk řízení, časový rozvrh řízení atd.). Strany však mají zejména povinnost do soupisu uvést všechny rozhodné otázky, kterými se má rozhodčí soud zabývat, a nároky, o nichž má být rozhodnuto.¹⁷⁹ Poté, co je soupis podepsán či schválen rozhodčím soudem, nastává okamžik koncentrace řízení a strany již nemohou uvádět nové nároky nad rámec soupisu.¹⁸⁰ Soupis sporných otázek tak představuje ověření, zda se rozhodčí soud vypořádal se všemi uvedenými skutečnostmi a nároky, či zda naopak překročil nebo nesplnil svou úlohu. Soupis umožňuje lepší strukturování postupu rozhodčího soudu, stranám poskytuje lepší možnost předložit k uvedeným sporným otázkám ústní i písemné námítky. Svůj význam pak nalézá soupis sporných otázek především ve složitých případech, kdy podání stran jsou neúplná či nejasná.¹⁸¹

Nicméně do doby, než budou nalezeny efektivní prostředky, které by plnohodnotně zajistily předvídatelnost rozhodčího procesu i rozhodčích nálezů a nahradily by tak institut poučovací povinnosti v českém rozhodčím řízení, považuji za naprosto nezbytné, aby došlo ke zpřesnění právní úpravy rozhodčího řízení v České republice tím, že do ZRŘ bude včleněno ustanovení precizně vymezující rozsah aplikace poučovací povinnosti i situace,

¹⁷⁵ HAVLÍČEK, Karel. *Výzvy, které se neodmítají...*, s. 17.

¹⁷⁶ VALOUŠKOVÁ, Zuzana. *K překvapivosti...*, s. 61.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ ICC Rules of Arbitration, účinná od 1. ledna 2012; článek 23.

¹⁷⁹ DERAIS, Yves, SCHWARTZ, Eric. *Guide to the ICC Rules of Arbitration*. 2. vydání. Hague: Kluwer Law International, 2005, s. 249.

¹⁸⁰ ICC Rules of Arbitration, účinná od 1. ledna 2012; článek 23 odstavec 4.

¹⁸¹ KMENT, Vojtěch. *Význam a použití Terms of Reference v rozhodčím řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži*. Praha, 2009. Semestrální práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. s. 20.

v nichž má být tento institut využíván v řízení před rozhodci tak, aby nebyl dán prostor pochybnostem, které by ohledně této otázky mohly v budoucnu vznikat. Nepříliš určitý termín „přiměřeně“ použitý v § 30 ZRŘ, stejně jako proměnlivá judikatura soudů totiž pouze prohlubují již tak značnou právní nejistotu v této oblasti a obávám se, že by postupem času mohly vést k degradaci tohoto dnes již hojně využívaného a oblíbeného alternativního způsobu řešení sporů, o jehož popularitě vypovídají statistiky Rozhodčího Soudu při HK ČR a AK ČR, z nichž je možno vyčíst, že počet sporů rozhodovaných za posledních šestnáct let se zvýšil z celkových 192 sporů na 1180 sporů, což je více než šestkrát.¹⁸²

Na základě všech výše uvedených skutečností je na tomto místě možné zodpovědět také výzkumnou otázku, kterou jsem si položila v úvodu této práce, tedy že ve snaze vyvarovat se možnému zrušení rozhodčího nálezu pro odnětí možnosti projednat věc před rozhodci by měli rozhodci při své činnosti postupovat tak, aby oběma stranám řízení byla poskytnuta stejná příležitost k uplatnění jejich procesních práv vyplývajících z přiměřeného použití OSŘ a za účelem posílení právní jistoty účastníků řízení spočívající mj. v předvídatelnosti rozhodování jim bylo poskytnuto poučení ve smyslu § 118a OSŘ, avšak vždy při současném zohlednění charakteristických zásad a specifik rozhodčího řízení tak, aby sice došlo k dodržení požadavků kladených na spravedlivé rozhodčí řízení, ale zároveň nebyla popřena podstata a smysl tohoto alternativního způsobu řešení sporů.

¹⁸² ROZHODČÍ SOUD PŘI HK ČR A AK ČR. *Statistika sporů a doménových sporů Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR*. [online]. soud.cz, 2017 [cit. 25. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.soud.cz/downloads/Statistika_spor%C5%AF_RS_do_12_2016.pdf>.

Seznam použitých zdrojů

MONOGRAFIE:

1. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 595 s.
2. BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1776 s.
3. DERAINS, Yves, SCHWARTZ, Eric. *Guide to the ICC Rules of Arbitration*. 2.vydání. Hague: Kluwer Law International, 2005. 624 s.
4. DOBIÁŠ, Petr a kol. *Současné trendy řešení sporů v rozhodčím řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 218 s.
5. GYÁRFÁŠ, Juraj, ŠTEVČEK, Marek a kol. *Zákon o rozhodcovském konaní. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 744 s.
6. KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. 1. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2007. 272 s.
7. LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a. s., 2012. 920 s.
8. MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 576 s.
9. OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015. 440 s.
10. SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 458 s.
11. SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s.

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

1. ICC Rules of Arbitration účinné od 1. ledna 2012.
2. Listina základních práv a svobod, součást ústavního pořádku ČR, vyhlášena v čísle 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
3. Listina základních práv Evropské unie.
4. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění Protokolů č. 11 a 14.
5. UNCITRAL Arbitration Rules, ve znění přijatém r. 2013.
6. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

7. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znení neskorších predpisov.
9. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní, ve znení neskorších predpisov.

ODBORNÉ ČLÁNKY A PŘÍSPĚVKY VE SBORNÍKU:

1. BĚLOHLÁVEK, Alexander. Námitka započtení; Protižaloba; Pravomoc; Rovnost stran; Spravedlivý proces. In BĚLOHLÁVEK, Alexander (ed) a kol. *Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi: stati a judikatura*. Praha: HBT, 2015, s. 146 – 150.
2. BĚLOHLÁVEK, Alexander. Poskytnutí možnosti věc před rozhodcem projednat. Poučovací povinnost rozhodce. In BĚLOHLÁVEK, Alexander (ed) a kol. *Rozhodčí řízení v teorii a aplikační praxi: stati a judikatura*. Praha: HBT, 2015, s. 163 – 172.
3. BĚLOHLÁVEK, Alexander, PEZL, Tomáš. Aplikace procesních předpisů na rozhodčí řízení. *Právní rádce*, 2008, roč. 17, č. 2, s. 16 – 24.
4. HAVLÍČEK, Karel. Výzvy, které se neodmítají. *Soudce*, 2016, roč. 18, č. 9, s. 15 – 19.
5. KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 4, s. 128 – 133.
6. KŘIVÁČKOVÁ, Jana, PODRAZIL, Petr. Řešení procesní situace po zrušení rozhodčího nálezu. *Právní rozhledy*, 2013, č. 8, s. 284 – 287.
7. POHL, Tomáš. K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 4, s. 158-167.
8. ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Institut zrušení rozhodčího nálezu v mezinárodním prostředí. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1999, roč. 7, č. 4, s. 348 – 358.
9. ŠVORČÍK, Otakar. Poučovací povinnost v rozhodčím řízení. In BĚLOHLÁVEK, Alexander, KOVÁŘOVÁ, Daniela (eds). *Aktuální otázky rozhodčího řízení: procesní standardy použitelné v rozhodčím řízení a jejich aplikace*. Praha: HBT, 2016, s. 21 – 22.
10. VALOUŠKOVÁ, Zuzana. K překvapivosti rozhodčích nálezů ve světle judikatury českých soudů. *Právní rádce*, 2012, roč. 20 č. 1, s. 58 – 61.
11. VLASTNÍK, Jiří. K (ne)povinnosti rozhodců respektovat poučovací povinnost podle §118a občanského soudního řádu a hmotné právo. In BĚLOHLÁVEK, Alexander, KOVÁŘOVÁ, Daniela (eds). *Aktuální otázky rozhodčího řízení: procesní standardy použitelné v rozhodčím řízení a jejich aplikace*. 1. vydání. Praha: HBT, 2016, s. 43 – 48.

12. VLASTNÍK, Jiří. K odpovědnosti rozhodce v českém právu. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 20, s. 687 – 695.
13. VLASTNÍK, Jiří. Právo na spravedlivý rozhodčí proces? *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 1, s. 1 – 12.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

1. JIRSA, Jaromír. *Poučení podle § 118a o. s. ř. v rozhodčím řízení* [online]. pravni prostor.cz, 2015 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.pравниprostor.cz/judikatura/obcanske-pravo/poucení-podle-118a-o-s-r-v-rozhodcim-rizeni>>.
2. LÉKO, Kristián. *Co trápí rozhodčí řízení*. [online]. cak.cz, 29. června 2015 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=14668>>.
3. MENŠÍKOVÁ, Sylvie. *Žaloba na zrušení rozhodčího nálezu s akcentem na zrušení z důvodu neposkytnutí možnosti projednat věc před rozhodci* [online]. ksd.cz, 23. června 2016 [cit. 29. prosince 2016]. Dostupné na <<http://www.ksd.cz/single-post/2016/06/23/101783-%C5%BDALOBA-NA-ZRU%C5%A0EN%C3%8D-ROZHOD%C4%8C%C3%8DHO-N%C3%81LEZU-S-AKCENTEM-NA-ZRU%C5%A0EN%C3%8D-Z-D%C5%AEVODU-NEPOSKYTNUT%C3%8D-MO%C5%BDNOSTI-PROJEDNAT-V%C4%9AC-P%C5%98ED-ROZHODCI>>.
4. ROZHODČÍ SOUD PŘI HK ČR A AK ČR. *O rozhodčím řízení*. [online]. soud.cz, 2017 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.soud.cz/o-rozhodcim-rizeni>>.
5. ROZHODČÍ SOUD PŘI HK ČR A AK ČR. *Statistika sporů a doménových sporů Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR*. [online]. soud.cz, 2017 [cit. 25. ledna 2017]. Dostupné na <http://www.soud.cz/downloads/Statistika_spor%C5%AF_RS_do_12_2016.pdf>.
6. ŘÁD ROZHODČÍHO SOUDU PŘI HK ČR A AK ČR. *Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR*. [online]. 2016 [cit. 8. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>>.
7. ŘEZNÍČEK, David, ŽIDZIKOVÁ, Jana. *Nepředvídatelnost rozhodčího nálezu jako důvod jeho zrušení soudem* [online]. epravo.cz, 25. listopadu 2015 [cit. 30. ledna 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/nepredvidatelnost-rozhodciho-nalezu-jako-duvod-jeho-zruseni-soudem-99489.html>>.

8. ŠUSTOVÁ, Jana. *Pár poznámek k problematice poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř. v rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 20. ledna 2017]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovaci-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-rizeni-82006.html>>.

JUDIKATURA:

1. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. února 1995, sp. zn. 4 Cdo 42/94.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 13. listopadu 2003, sp. zn. III. ÚS 202/03.
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005.
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11 června 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008.
6. Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.
7. Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010.
9. Nález Ústavního soudu ze dne 16. března 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2013, sp. zn. 23 Cdo 2251/2011.
11. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. září 2013, sp. zn. 23 Cdo 3116/2012.
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 23 Cdo 2247/2012.
13. Nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2014, sp. zn. III. ÚS 2407/13.
14. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, sp. zn. 1 Cmo 56/2015.

OSTATNÍ:

1. HLAVÁČKOVÁ, Anna. *Právo na spravedlivý proces: srovnání vybrané arbitrážní a lidskoprávní judikatury*. Praha, 2014. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. Diplomová práce. Vedoucí práce doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc. 66 s.
2. KMENT, Vojtěch. *Význam a použití Terms of Reference v rozhodčím řízení před Mezinárodním rozhodčím soudem při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži*. Praha, 2009. Semestrální práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta. 40 s.

POUŽITÉ VYHLEDÁVACÍ SYSTÉMY:

1. www.codexis-uno.cz
2. www.beck-online.cz
3. www.nalus.cz
4. www.nsoud.cz

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá zrušením rozhodčího nálezu z důvodu odnětí možnosti projednat věc před rozhodci. V práci je pojednáno o jednotlivých právech a povinnostech, jejichž porušení, s ohledem na zásadu rovného postavení stran řízení, může založit možnost domáhat se zrušení rozhodčího nálezu z důvodu uvedeného v § 31 písm. e) ZRŘ. Zvláštní pozornost je věnována především institutu poučovací povinnosti ve smyslu § 118a OSŘ, jako jednomu z nejdiskutovanějších a nejvíce problematických aspektů tohoto zrušovacího důvodu. Cílem práce je zodpovězení výzkumné otázky, která zní: „Jakým způsobem a při uplatnění jakých zásad má být v rozhodčím řízení postupováno, aby nedošlo k založení důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu soudem pro odnětí možnosti projednat věc před rozhodci?“ Odpověď na položenou otázku byla nalézána zejména na základě porovnání a analýzy vzájemně se rozcházejících názorů české odborné veřejnosti, vývoje soudní judikatury a komparace české a slovenské právní úpravy v této oblasti. Výzkumná otázka byla zodpovězena tak, že ve snaze vyvarovat se možnému zrušení rozhodčího nálezu pro odnětí možnosti projednat věc před rozhodci, by měli rozhodci při své činnosti postupovat takovým způsobem, aby oběma stranám řízení byla poskytnuta stejná příležitost k uplatnění jejich procesních práv vyplývajících z přiměřeného použití OSŘ a za účelem posílení právní jistoty účastníků řízení spočívající mj. v předvídatelnosti rozhodování jim bylo poskytnuto poučení ve smyslu § 118a OSŘ, avšak vždy při současném zohlednění charakteristických zásad a specifíků rozhodčího řízení tak, aby sice došlo k dodržení požadavků kladených na spravedlivé rozhodčí řízení, ale zároveň nebyla popřena podstata a smysl tohoto alternativního způsobu řešení sporů. Výsledkem této práce je závěr, že současná právní úprava ZRŘ v otázce aplikace ustanovení § 118a OSŘ v rozhodčím řízení, není uspokojivá, přičemž hlavní přínos práce tkví zejména v návrhu reformy právní úpravy de lege ferenda.

Klíčová slova

Odnětí možnosti projednat věc před rozhodci, poučovací povinnost, předvídatelnost rozhodování, překvapivý rozhodčí nález, rovnost zbraní, rozhodce, rozhodčí řízení, rozhodčí soud, spravedlivý proces, zásada rovnosti stran, zrušení rozhodčího nálezu.

Abstract

This diploma thesis deals with an annulment of the arbitral award due to the violation of the right to a fair hearing before the arbitrators. There are discussed particular rights and obligations whose violation, with respect to the principle of equality of parties, can establish a possibility of seeking an annulment of the arbitral award on the ground set out in Section 31(e) ArbAct. Special attention is dedicated to the duty to provide instructions within the meaning of Section 118a CCP as one of the most discussed and the most problematic aspects of mentioned annulling reason. The goal of the thesis is to answer the research question, namely: “What manner and what principles should be followed in the arbitration to prevent the establishment of the reason for annulment of the arbitral award due to the violation of the right to a fair hearing before the arbitrators?” The answer to the raised question was being found particularly on the basis of comparison and analysis of Czech professional public divergent opinions, developing case law and comparison of Czech and Slovak legislation in this area. The research question has been answered so that in order to avoid the possible annulment of the arbitral award due to the violation of the right to a fair hearing before the arbitrators, such steps should be taken that both parties of the proceeding are given an equal opportunity to exercise their procedural rights resulting from the appropriate application of CCP and to strengthen legal certainty of the parties, involving among others predictability of decision making, instructions within the meaning of Section 118a CCP should be provided, but always taking into account the characteristic principles and the specifics of arbitration so that the compliance with requirements for a fair arbitration is reached, but the essence and purpose of this alternative method of dispute resolution is not denied. The outcome of the thesis is made by a conclusion that current legal framework of ArbAct in the issue of the application of Section 118a CCP within the arbitration is not satisfactory, while the main contribution of the thesis lies especially in a reform proposal *de lege ferenda*.

Key Words

Refusal to discuss the case before arbitrators, duty to give instructions, predictability of decision making, surprising arbitration award, equality of arms, arbitrator, arbitration, arbitration court, fair trial, principle of equality of parties, annulment of the arbitral award.